

**YÛHENNA
ÎNCÎL**

YÛHENNA

(ÎNCÎL)

Mizgîniya Îsa Mesîh li gor Yûhenna

KİTABI MUKADDES ŞİRKETİ

Rıza Paşa yokuşu 50/13

Eminönü - İstanbul

KİTABI MUKADDES ŞİRKETİ

Kürtçe
Kurdish (Kurmanji dialect)
Kurdisch (Kurmandschi Dialekt)

ISBN 975-4620-34-2

Ofset Hazırlık:
Optimal Grafik 522 92 29

Baskı:
Zafer Matbaası 512 16 88

Nisan 1997

Pêşgotin ♦

Nivîskarê vê kitebê di dawiya sedsala pêşî de, bi peyxama ku ji Xwedê standibû, ev berhem nivîsiye. Nivîskar bi xwe navê xwe nade. Herwekî ku tê zanîn, nivîskar yek ji her diwanzdeh şagirtên* Îsa*, Yûhenna bû. Yûhenna xwe wek şagirtê ku Îsa jê hez dikir dide naskirin (1:14; 19:35; 21:24).

Armanca sereke ya nivîsîna vê kitêbê diyarkirina Peyva* Xwedê ye (1:1-18). Nivîskar çend karên nedîtî û hêzdar (keramet, mûcêze) yên Îsa yên balkêş û rabûna wî ya ji nav miriyan tîne zimên û diyar dike ku wî ev nîşanên bijare ji bo ku mirov* bawerî bi Mesîh* bînin û bigihîjin jiyana herheyî nivîsîne (20:30, 31).

Îsa bi hînkirin, jiyana, mirin û vejîna xwe (rabûna xwe ya ji nav miriyan) riya perizîna

♦Ev kitêb li gor zimanê Yewnaniya kevin ya esilî hatiye wergerandin û bi gelek wergerên din re hatiye rûbirûkirin. Ji bo peyvên girîng û nîşanên steyr (*) ên ku di nivîsîne de derbas dibin, li ferhengoka dawiya kitêbê binihêrin.

(îbadeta) rastîn û aştiyê* nîşanî mirovan dide û ji bo jiyana herheyî dibe ronahî. Ew weha dibêje: "Rê, rastî û jiyana ez im" (14:6). Îsa bi meselên ku bi jiyana rojane re têkildar in, wek: Av, nan, şivan, mî û hwd. bêhejmar rastiyên ruhanî ji nêzîk ve ronahî dike.

Taybetiyeke nivîsîna Yûhenna heye ku wê ji nivîsîna Metta, Merqos û Lûqa cihê dike. Di bijartina mijarê de, di gel ku ew bêtir li ser xizmetên Îsa yên li Celîlê radiwestin, Yûhenna li ser xizmeta li Orşelîmê* radiweste. Ew hînkirina Îsa bi meseleyan dibêjin, Yûhenna vê hînkirinê bi peyivînên* rûbirû tîne zimên. Bêguman ji bilî van hê gelek cihêtiyên din jî di navbera wan de hene. Çimkî her nivîskarî komên xwendevanên cihê jî bo xwe armanc dîtiye.

Ev nivîsîn dikare bi vî awayî bê dabêşkirin:

- I. Destpêk û peyva pêşî: 1:1-18
- II. Diyarkirina Îsa ya ji dinyayê re û xizmeta gelemperî: 1:19-12:50
- III. Diyarkirina Îsa ya ji şagirtan re: 13:1-17:26
- IV. Xaçkirina Îsa û vejîna wî (rabûna wî ya ji nav miriyan): 18:1-20:31
- V. Peyva paşî: 21:1-25

Mizgîniya* Xwedê (Peymana Nû) cara pêşî di sala 1872an de bi Kurdî (Kurmancî) hat çap-kirin. Ew weger bi tîpên Ermenî bû.

Ev wergera ku niha di destê we de ye, beşek ji Peymana* Nû ye. Beşên din jî niha bi zimanê Kurdî, bi Kurdiya hemdem tîpên wergerandin. Heta niha Mizgîniya* Xwedê bi nêzîkî 1000 zimanî hatiye wergerandin. Gelek jî van gelên ku bi van zimanan dipeyivin, hejmara wan jî ya gelê Kurd pir kêmtir e.

Di destpêkê de Peyv* hebû

1 Di destpêkê de Peyv* hebû. Peyv bi Xwedê re bû û Peyv bi xwe Xwedê bû. ²Ew di destpêkê de bi Xwedê re bû. ³Her tişt bi wî afirî û bêyî wî tu tişt çênebû. ⁴Jiyan bi wî re bû û jiyan ronahiya mirovan bû. ⁵Ronahî di tariyê de şewq dide û tarî nikare wê binixême.

⁶Mirovek ji aliyê Xwedê ve hatibû şandin ku navê wî Yûhenna* bû. ⁷Ew ji bo şahidiyê hat. Ew hat ji bo ku şahidiya ronahiyê bike, da ku hemû kes bi destê wî baweriyê bînin. ⁸Ew bi xwe ne ronahî bû, lê ew hat ku şahidiya ronahiyê bike. ⁹Ronahiya rastîn, ewê ku hemû mirovan ronahî dike, dihat dinyayê. ¹⁰Ew li dinyayê bû û dinya bi wî afirî. Lê dinyayê bi wî nizanibû. ¹¹Ew hat mala xwe, lê gelê wî ew qebûl nekir. ¹²Lê hemûyên ku ew qebûl kirin û bawerî bi navê wî anîn, wî desthilatî* da wan ku bibin zarokên Xwedê. ¹³Ew ne ji xwînê, ne ji xwestina bedenê û ne jî ji xwestina mirov çêbûn, lê ew ji Xwedê çêbûn.

¹⁴Û Peyv* bû xwîn û goşt, bi kerem û rastiye tije di nav me de konê* xwe danî. Me mezinahiya wî weha dît, wek mezinahiya Kurê* yekta yê ku ji Bav* tê. ¹⁵Yûhenna ji bo wî şahidî kir û bi dengekî bilind got: “Min gotibû: ‘Yê ku di pey min re tê di ser min re ye, çimkî ew beriya min hebû.’ Yê ku min li ser digot ev bû.” ¹⁶Me tevan ji xezîna wî kerem li ser keremê stand. ¹⁷Çimkî Şerîet* bi destê Mûsa hat dayîn, kerem û rastî bi destê Îsa* Mesîh* hatin. ¹⁸Tu demê, tu kesî Xwedê nedîtiye, lê Kurê yekta yê ku di himbêza Bav de ye, wî bi xwe ew da zanîn.

Şahidiya Yûhennayê Noqkar*

¹⁹Cihûyan ji Orşelîmê* kahîn* û Lêwî* şandin, da ku ji Yûhenna bipirsin: “Tu kî yî?” Yûhenna şahidî kir. ²⁰Wî eşkere got; wî înkare nekir û got: “Ez ne Mesîh im.” ²¹Wan jê pirsî: “Ma nexwe tu kî yî? Ma tu Êlyas î?” Yûhenna got: “Na, ez ne ew im.” Ji pirsî “Ma tu ew pêxember* î?” re jî wî got: “Na.” ²²Îcar wan jê re got “Tu kî yî? Tu ji bo xwe çi dibêji? Da ku em bersîvekê bidin wan kesên ku em şandine.”

²³Wî got: “Ez ew deng im ku li çolê gazî dike: ‘Riya Xudan* rast bikin!’ wek ku Îşaya pêxember gotiye.” ²⁴Niha yê ku hatibûn şandin ji Fêrisiyan* bûn. ²⁵Wan jê pirsî: “Madem tu ne Mesîh, ne Êlyas û ne jî ew pêxember î, nexwe tu çima noq* dikî?” ²⁶Yûhenna bersîva wan da û got: “Ez bi avê noq dikim, lê yek di nav we de radiweste, hûn bi wî mizanin. ²⁷Ew e, yê ku di pey min re tê, ez ne hêja me ku dûlikê* çaroxa wî vekim.” ²⁸Ev tişt hemû li wî serê Urdunê, li Beytanyayê, li cihê ku Yûhenna lê noq dikir çêbûn.

Berxê Xwedê

²⁹Dotira rojê Yûhenna dît ku Îsa ber bi wî ve tê. Û wî got: “Va ye! Berxê Xwedê yê ku gunehên dinyayê radike. ³⁰Ev ew kes e ku min ji bo wî gotibû: ‘Di pey min re yek tê ku di ser min re ye, çimkî ew beriya min hebû.’ ³¹Min bi xwe bi wî nizanibû, lê ji bo ku ew ji Îsraêlê re bê diyarkirin, ez hatim û min bi avê noq kir.” ³²Yûhenna şahidî kir û got: “Min dît ku Ruh ji ezmanan wek kevokê dahat û li ser wî danî. ³³Min bi xwe bi wî nizanibû, lê yê ku ez

şandim da ku ez bi avê noq bikim, ji min re got: “Te dît ku Ruh dahat û li ser kê danî; yê ku bi Ruhê* Pîroz* noq dike, ew e.”³⁴ Min jî dît û şahidî kir ku Kurê* Xwedê ev e.”

Şagirtên* pêşî

³⁵Dotira rojê dîsa Yûhenna bi du şagirtên xwe re radiwesta. ³⁶Dema ku wî dît Îsa digere, wî got: “Va ye, Beroxê Xwedê!” ³⁷Du şagirtan tiştê ku wî got bihîst û li pey Îsa çûn. ³⁸Îsa li pişt xwe zivirî û dît ku ew li pey wî ne. Wî jî wan re got: “Hûn li çi digerin?” Wan jê re got: “Rebbî” (ku bi mana ‘Mamoste’ ye), “Tu li ku derê radiwestî?” ³⁹Wî jî wan re got: “Werin hûnê bibînin.” Îcar ew çûn û wan dît ku ew li ku derê radiweste. û ew wê rojê li ba wî man. Wext piştî nivro, saet li dora çaran bû. ⁴⁰Yek jî wan herdu kesên ku Yûhenna bihîstibûn û li pey Îsa çûbûn, Endrawisê birayê Şimûn-Petrûs bû. ⁴¹Wî di cih de birayê xwe Şimûn dît û jê re got: “Me Mesîh dît” (ku mana wî ‘Yê Bijartî’ ye). ⁴²Wî ew anî ba Îsa. Îsa li Şimûn nihêrt û got: “Tu Şimûnê* kurê Yûhenna yî. Wê bi navê Kîfas (ku ‘Petrûs’ e û bi mana

‘kevir’ e) gazî te bikin.”

Îsa gazî Fîlîpo û Natanyêl dike

⁴³Dotira rojê Îsa biryar da ku here Celîlê. Wî Fîlîpo dît û jê re got: “Li pey min were!”
⁴⁴Fîlîpo ji Beytsaydayê bû, ji wî bajarê ku Endrawis û Petrûs lê dijyan. ⁴⁵Fîlîpo Natanyêl dît û jê re got: “Me Îsayê Kurê Ûsivê Nisretî dît, yê ku Mûsa di Şerîeta xwe de û pêxemberan di nivîsînên xwe de jê salix dane.”
⁴⁶Natanyêl jê pirsî: “Ma ji Nisretê tişteki baş derdikeve?” Fîlîpo jê re got: “Were û bibîne!”
⁴⁷Gava Îsa dît ku Natanyêl ber bi wî ve tê, li ser wî got: “Va ye, Îsraêliyekî rastîn î ku tu hîlebazî li ba wî tune.”
⁴⁸Natanyêl jê pirsî: “Ma tu ji ku derê min nas dikî?” Îsa bersîva wî da: “Beriya ku Fîlîpo gazî te bike, gava ku tu hê li binê dara hêjîrê rûniştî bûyî, min tu dîtî.”
⁴⁹Natanyêl jê re got: “Mamoste, tu Kurê Xwedê yî! Tu Padîşahê Îsraêlê yî!”
⁵⁰Îsa lê vegerand û got: “Ji ber ku min ji te re got: ‘Min tu li binê dara hêjîrê dîtî,’ tu bawer dikî? Tê tiştên ji vê mezintir bibînî.”
⁵¹Îsa jê re got: “Bi rastî, bi rastî ez ji we re dibêjim,

hûnê bibînin ku çawa ezman diqelişe û milya-
ketên Xwedê tên xwarê ser Kurê* Mirov û
diçin jorê.”

Dîlana li gundê Qenaya Celîlê

2 Roja sisiyan li bajarê Qenaya Celîlê
dîlanek hebû û diya Îsa jî li wê derê bû. ²Îsa û
şagirtên xwe jî ji bo dîlanê hatibûn vexwen-
din. ³Dema ku şerab qediya, diya Îsa jê re
got: “Şeraba wan nema.” ⁴Îsa lê vegerand û
got: “Dayê, te çi ji min e? Hê wextê min
nehatiye.” ⁵Diya wî ji xizmetkaran re got:
“Her tiştên ku ew ji we re dibêje bikin.” ⁶Îcar
li wê derê şeş kûpên kevirîn hebûn ku
Cihûyan ji bo adetên xwe yê paqijkirinê bi
kar dianîn. Her yekî ji wan di navbera du-sê
denan de av hildida. ⁷Îsa ji wan re got: “Van
kûpan bi avê tije bikin.” Û wan jî ew heta ber
dev tije kirin. ⁸Hingê wî ji wan re got: “Niha
hinekê derxin û ji serekê ziyafetê re bibin.”
Wan jî ew bir. ⁹Gava ku serekê ziyafetê ji ava
ku bûye şerab vexwar, wî tê dernexist ku ew ji
ku derê hatiye. (Lê xizmetkarên ku av anîbûn,
bi tiştê ku qewimîbû, dizanîn). Serekê ziyafetê

gazî zava kir ¹⁰û jê re got: “Her kes pêşî şeraba xwe ya baş pêşkêş dike. Kengê ku yên vexwendî zêde vexwarin, ew a nebaş derdixe. Lê te şeraba baş heta niha veşartiye.” ¹¹Ev nîşaniya pêşî bû ku Îsa li Qenaya Celîlê raber kir. Bi vî awayî wî mezinahiya xwe da xuyakirin û şagirtên wî bawerî pê anîn.

¹²Piştî vê yekê, Îsa tevî diya xwe, birayên xwe û şagirtên xwe çû Kefernahûmê û ew gelek rojan li wê derê neman.

Îsa Perestgehê* paqij dike

¹³Cejina* Derbasbûnê ya Cihûyan nêzîk bû û Îsa hilkişiya Orşelîmê. ¹⁴Wî ew kesên ku di perestgehê* de dewar, mî û kevok difirotin û serafkerên rûniştî dîtin. ¹⁵Îcar wî ji benan qamçiyek çêkir, hemû, dewar û mî jî, ji perestgehê derxistin; perên serafan rijandin û maseyên wan gêr kirin. ¹⁶Wî ji kevokfiroşan re got: “Van ji vê derê rakin! Êdî mala Bavê* min nekin bazargeh!” ¹⁷Hat bîra şagirtên wî ku di Kitêba* Pîroz de weha hatiye nivîsîn: “Xîretkêşiya ji bo mala te wê min bixwe.” ¹⁸Li ser vê yekê Cihûyan jê pirsî: “Tê çi nîşaniyê

raberî me bikî, ku desthilatiya te heye, tu van dikî?”¹⁹ Îsa bersîva wan da û got: “Vê pîrozgehê hilweşînin, ezê di nav sê rojan de rakim.”²⁰ Li ser vê yekê Cihûyan jê re got: “Avakirina vê pîrozgehê çil û şeş salan kişand. Ma tê wê di nav sê rojan de rakî?”²¹ Lê Îsa li ser pîrozgeha bedena xwe dipeyivî*.²² Bi vî awayî, dema ku ew ji nav miriyan rabû, hat bîra şagirtên wî ku Îsa ev yek gotiye û wan bawerî bi Kitêba Pîroz û gotinên Îsa anî.

Zanîna Îsa ya li ser mirovan

²³ Îcar dema ku Îsa di Cejina Derbasbûnê de li Orşelîmê bû, gelek kesên ku ew nîşaniyên ku wî dikirin didîtin, bawerî bi navê wî dianîn.²⁴ Lê Îsa baweriya xwe bi wan nedianî. Çimkî wî bi xwe bi hemû mirovan dizanî.²⁵ Hewce-dariya wî bi şahidiya mirovan jî tunebû, çimkî wî bi dilê mirov dizanî.

Îsa û Nîkodêmo

3 Bi navê Nîkodêmo mirovek ji Fêrisiyan* hebû ku serekekî Cihûyan bû.² Ev mirov bi

şev hat ba Îsa û jê re got: “Mamoste, em dizanin ku tu mainosteyekî ji ba Xwedê hatiyî, çimkî ew nîşaniyên ku tu raber dikî, ku Xwedê ne pê re be, tu kes nikare bike.”

³Îsa bersîva wî da û got: “Bi rastî, bi rastî ez ji te re dibêjim ku mirov ji nû ve çênebe, ew nikare Padîşahiya* Xwedê bibîne.”

⁴Nîkodêmo jê pirsî: “Ma mirovekî ku pîr be çawa dikare ji nû ve çêbibe? Dikare careke din bikeve malzaroka diya xwe û jê re çêbibe?”

⁵Îsa bersîva wî da: “Bi rastî, bi rastî ez ji te re dibêjim, heta ku mirov ji avê û ji Ruh çênebe, nikare bikeve Padîşahiya Xwedê.

⁶Yê ku ji bedenê çêdibe beden e, yê ku ji Ruh çêdibe ruh e. ⁷Li peyva ku min ji te re got: ‘Divê tu ji nû ve çêbibî’ şaş nemîne. ⁸Ba li ku derê bixwaze radibe. Tu dengê wê dibihîzî, lê tu nizanî ku ew ji ku derê tê û bi ku derê ve diçe; her kesê ku ji Ruh çêdibe weha ye.”

⁹Nîkodêmo jê re got: “Ev çawa dibe?” ¹⁰Îsa lê vegerand û got: “Tu mamosteyekî Îsraêlê yî û hê tu bi van nizanî? ¹¹Bi rastî, bi rastî ez ji te re dibêjim, tiştê ku em dizanin, em dibêjin, tiştê ku me dîtiye em şahidiya wî dikin; lê belê hûn şahidiya me qebûl nakin. ¹²Heke ez tiştên

li ser erdê ji we re bibêjim, hûn bawer nekin, dema ku ez tiştên li ezmanan bibêjim, hûnê çawa bawer bikin? ¹³Ji bilî Kurê Mirov ê ku ji ezmanan hatiye, tu kes derneketiye ezmanan. ¹⁴Çawa ku Mûsa li çolê mar bilind kir, bi vî awayî divê Kurê Mirov jî bê bilindkirin, ¹⁵da her kesê ku baweriyê bi wî bîne, jiyana wî ya herheyî hebe.”

¹⁶Çimkî Xwedê wusa ji dinyayê hez kir ku Kurê xwe yê yekta da, da her kesê ku baweriyê bi wî bîne helak nebe, lê jiyana wî ya herheyî hebe. ¹⁷Çimkî Xwedê Kurê xwe neşand ku dinyayê sûcdar bike, lê ew şand ku dinya bi wî rizgar* bibe. ¹⁸Yê ku baweriyê bi wî bîne, jê re hukum nîne; lê her kesê ku bawerî bi wî neaniye, ji xwe hatiye hukumkirin; çimkî wî bi Kurê Xwedê yê yekta bawerî neaniye. ¹⁹Hukum ev e ku ronahî hat dinyayê, lê mirovan ji ronahiyê bêtir ji tariyê hez kir, çimkî karên wan xerabî bû. ²⁰Her kesê ku xerabiyê dike, kîna wî ji ronahiyê heye; ew ber bi ronahiyê ve nayê, da ku kirinên wî xuya nebin. ²¹Lê kesê ku rastiyê dike ber bi ronahiyê ve tê, da ku kirinên wî zelaltir bên dîtin ku wî xwe sipartiye Xwedê û kirine.

Îsa û Yûhennayê Noqkar

²²Piştî vê yekê Îsa û şagirtên xwe çûn herêma Cihûstanê. Îsa li wê derê bi wan re dima û noq dikir. ²³Yûhenna bi xwe jî li Eynona nêzîkî Salîmê noq dikir, çimkî li wê derê pir av hebû. Mirov dihatin wê derê û noq dibûn. ²⁴Çimkî hê Yûhenna neavêtibûn zîndanê.

²⁵Di navbera şagirtên Yûhenna û Cihûyekî de, li ser pîrsa adetên paqijiyê munaqeseyek derket. ²⁶Îcar ew hatin ba Yûhenna û jê re gotin: “Ya Mamoste, ew kesê ku li wî aliyê Çemê Urdunê bi te re bû û te jê re şahidî kir, va ye, ew bi xwe noq dike û hemû kes diçin ba wî.”

²⁷Yûhenna bersîv da û got: “Heke ji yekî re ji ezmanan neyê dayîn, mirov nikare tiştêkî bistîne. ²⁸Hûn bi xwe ji min re bûne şahid ku min gotiye: ‘Ez ne Mesîh im, lê ez li pêşiya wî hatime şandin.’ ²⁹Bûk ji bo kê be zava ew e. Lê destbirayê zava yê ku li ser lingan radiweste û dengê zavê dibihîze, bi dengê wî gelek şa dibe. Ji ber vê yekê ye ku niha şabûna min temam bû. ³⁰Ji wî re mezinbûn, ji min re biçûkbûn divê.

Yê ku ji ezmanan tê

³¹“Yê ku ji jorê hatiye di ser hemû kesî re ye. Yê ku ji ser erdê ye, ji ser erdê dipeyive; lê yê ku ji ezmanan hatiye, di ser hemû kesî re ye. ³²Wî çî dîtibe û çî bihîstibe şahidiya wan dike, lê tu kes şahidiya wî qebûl nake. ³³Yê ku şahidiya wî qebûl dike, bi vî awayî mor dike ku Xwedê rast e. ³⁴Yê ku Xwedê ew şandiye, ew bi gotina Xwedê dipeyive, çimkî Xwedê Ruh bêsînor dide wî. ³⁵Bav* ji Kur hez dike û her tişt daye destê wî. ³⁶Her kesê ku bi Kur baweriyê tîne, jiyana wî ya herheyî heye. Her kesê ku bi ya Kur nake, jiyane nabîne, lê xezeba Xwedê li ser wî dimîne.”

Ava jiyana herheyî û perizîna* bi ruh û rastiyê

4 Dema Îsa hîn bû ku Fêrisiyan bihîstiye, wî ji Yûhenna bêtir şagirt civandine û bi avê noq dike, ²(lê belê ne Îsa bi xwe, bi tenê şagirtên wî noq dikirin) ³ew ji Cihûstanê derket û dîsa çû Celîlê.

Sameryayê re derbas bibe. ⁵Ew hat bajarekî

Sameryayê ku navê wî Sûxar bû. Ev der nêzîkî wê zeviyê* bû ku Aqûb dabû kurê xwe Ûsiv. ⁶Bîra Aqûb li wê derê bû. Îsa wusa ji rêwîtiyê westiyayî li kêleka bîrê rûnişt. Wext nîvro bû.

⁷Jineke Samerî* hat ku avê bikişîne. Îsa ji wê re got: “Firek av bide min ez vexwim.” ⁸Şagirtên wî jî çûbûn bajêr ku tiştên xwarinê bikin. ⁹Jinika Samerî jê re got: “Çawa dibe ku tu ji min avê dixwazî? Tu Cihû yî û ez jî jinikeke Samerî me.” (Çimkî tu têkiliya Cihûyan bi Samerîyan re tune.) ¹⁰Îsa bersîva wê da û got: “Heke te bi dayîna Xwedê û yê ku ji te re dibêje: ‘Avê bide min ez vexwim’ bizaniya, teyê jê bixwesta û wiyê ava jiyane bida te.” ¹¹Jinikê jê re got: “Ezbenî, tiştêkî te yî ku tu pê avê bikişînî tune û bîr jî kûr e! Tê ava jiyane ji ku derê bînî? ¹²Ma tu ji bavê me Aqûb mezintir î, yê ku ev bîr daye me? Wî bi xwe, zarokên wî û pez û dewarên wî av jê vexwarine.” ¹³Îsa bersîv da û jê re got: “Her kesê ku ji vê avê vexwe, wê dîsa tî bibe. ¹⁴Lê her kesê ji ava ku ez bidimê vexwe, tu caran tî nabe. Belê ew ava ku ezê bidim wî, wê di dilê wî de ji bo jiyana herheyî bibe kaniyeke ava ku diherike.” ¹⁵Jinikê jê re got: “Ezbenî, vê

avê bide min ku êdî ez tî nebim û neyêm ji vir avê nekişînim.”

¹⁶Îsa lê vegerand û jê re got: “Here gazî mêrê xwe bike û were vir.” ¹⁷Jinikê bersîva wî da û got: “Mêrê min tune.” Îsa jê re got: “Te rast got ku ‘Mêrê min tune’, ¹⁸çimkî pênc mêrên te hebûn û yê ku niha tu pê re yî ne mêrê te ye. Te ev rast got.” ¹⁹Jinikê jê re got: “Ezbenî, ez dibînim ku tu pêxemberek î. ²⁰Bav û kalên me li vî çiyayî perizîn*, lê hûn dibêjin cihê ku divê mirov lê biperize li Orşelîmê ye.” ²¹Îsa jê re got: “Sitiyê, ji min bawer be wext tê, wê gavê hûnê ne li vî çiyayî û ne jî li Orşelîmê biperizin Bav. ²²Hûn diperizin wî yê ku hûn pê nizanin, lê em diperizin wî yê ku em pê dizanin, çimkî rizgarî* ji Cihûyan tê. ²³Lê belê wext tê û niha ye, wextê yên ku bi rastî diperizin, bi ruh û bi rastiye ewê biperizin Bav. Çimkî yên ku Bav li wan digere ew in ku bi vî awayî diperizin wî. ²⁴Xwedê ruh e û yên ku diperizin wî, divê bi ruh û bi rastiye biperizin wî.” ²⁵Jinikê jê re got: “Ez dizanim ku Mesîh, (yê ku jê re ‘Yê Bijartî*’ dibêjin) wê were û gava ku ew bê, ewê her tiştî nîşanî me bide.” ²⁶Îsa jê re got:

“Ez ew kes im ku bi te re dipeyive.”

²⁷Di vê navê de şagirtên Îsa hatin. Ew gelek şaş man ku ew bi jinekê re dipeyive, lê kesî negot: “Tu li çi digerî?” an “Ji bo çi tu bi wê re dipeyivî?” ²⁸Îcar jinikê kûzê xwe danî; çû bajêr û ji xelkê re got, ²⁹“Werin, wî mirovî bibînin, yê ku hemû tiştên ku min berê kiribûn ji min re gotin. Gelo Mesîh ev e?”

³⁰Xelk ji bajêr derketin û ber bi Îsa ve dihatin.

³¹Di vê navê de şagirtên wî jê lava dikirin û digotin: “Mamoste, tişteki bixwe!” ³²Lê Îsa ji wan re got: “Xwarineke min e ku hûn pê nizanin heye.” ³³Şagirtan ji hevdû pirsî: “Gelo kesekî jê re xwarin aniye?”

³⁴Îsa ji wan re got: “Xwarina min ew e, ku ez daxwaza wî yê ku ez şandime bikim û karên wî pêk bînim. ³⁵Ma hûn bi xwe nabêjin: ‘Hê ji wextê palehiyê re çar meh hene’? Va ye, ez ji we re dibêjim, çavên xwe vekin û li zeviyên* ku zer bûne, ji dirûtinê re amade ne binihêrin.

³⁶Yê ku didirû heqê xwe distîne û ji bo jiyana herheyî ber dicivîne, da hem ê ku diajo û hem ê ku didirû bi hev re dilgeş bibin. ³⁷Çimkî li vir peyva ‘Yek diajo û yek didirû’ rast e: ³⁸Min hûn şandin ku hûn zeviya ku hûn di ber de

nexebitîne bidirûn; hinekên din di ber de xebitîn û hûn li ser xebata wan rûniştin.”

Xelkê Sameriyê baweriyê bi Îsa tînin

³⁹Gelek Sameriyên ku ji wî bajarî bûn, li ser şahidiya jinikê ya ku digot: “Hemû tiştên ku min berê kiribûn wî ji min re gotin” bawerî bi Îsa anîn. ⁴⁰Îcar dema ku Samerî hatin ba wî, jê lava kirin ku ew li ba wan bimîne. Ew jî du rojan li wê derê ma. ⁴¹Gelek kesên din jî bawerî bi gotina Îsa anîn ⁴²û wan ji jinikê re got: “Êdî bawerkirina me ne li ser gotina te ye, çimkî me bi xwe bihîst û em dizanin ku bi rastî jî Xilaskarê dinyayê ev e.”

Îsa kurê karmendekî* qenc dike

⁴³Piştî van herdu rojan Îsa ji wir çû Celîlê. ⁴⁴Îsa bi xwe bûbû şahid ku rûmeta* pêxemberekî li welatê wî tune. ⁴⁵Îcar dema ku ew hat Celîlê, Celîliyan ji dil ew qebûl kir. Çimkî ew bi xwe jî li Orşelîmê beşdarî Cejina Derbasbûnê bûbûn û tiştên ku wî kiribûn, dîtibûn.

⁴⁶Ew dîsa hat Qenaya Celîlê ku wî li wê derê

av kiribû şerab. Li wir karmendekî* qesrê hebû ku kurê wî li Kefernahûmê nexweş bû.

⁴⁷Dema wî bihîst ku Îsa ji Cihûstanê hatiye Celîlê, ew hat ba Îsa û jê lava kir ku kurê wî yê nexweş qenc bike; çimkî ew li ber mirinê bû. ⁴⁸Îsa ji wî re got: “Heta ku hûn nîşanî û karên nedîtî nebînin, hûn baweriyê naynin.”

⁴⁹Karmendê qesrê jê re got: “Ezbenî, beriya ku kurikê min bimire, xwe bigihîne ser.” ⁵⁰Îsa lê vegerand û got: “Here, kurê te dijî.” Zilam* bawerî bi peyva ku Îsa jê re gotibû anî û çû.

⁵¹Hê ew negihîstibû jêr, xulamên wî hatin pêşiya wî û jê re gotin: “Kurê te dijî.” ⁵²Wî ji xulamên xwe pirsî, ka kurê wî di kîjan saetê de ber bi qencbûnê çûye. Wan jê re got: “Duh piştî nîvro saet di yekê de, taya wî ew berda.”

⁵³Wê gavê bavê kurik fêm kir ku di wê wextê de Îsa jê re gotibû: “Kurê te dijî.” Îcar wî û tevahiya maliyên wî bawerî anîn. ⁵⁴Ev nîşaniya diduyan bû ku çaxê Îsa ji Cihûstanê, hatibû Celîlê raber kir.

Nexweşê sî û heşt salan qenc dibe

5 Piştî vê yekê cejineke Cihûyan hat û Îsa

hilkişiya Orşelîmê.

²Li Orşelîmê, li ber Dergehê Miyê hewzek – bi Îbranî jê re Beythasta tê gotin – bi pênc eywanan hebû. ³Di wan eywanan de komeke mezin e nexweşan: Kor, kulek û felcî vedizeliyan. Ew li benda çeliqandina avê diman. ⁴Çimkî dem bi dem milyaketekî Xudan* diket avê û ew diçeliqand. Piştî çeliqandinê, kesê ku berî hemûyan biketa avê, ew ji nexweşiya xwe rizgar* dibû. ⁵Mirovek li wê derê hebû ku ji sî û heşt salan ve nexweş bû. ⁶Îsa ew vezelandî dît û dizanî ku ji demeke dirêj ve ye ku ew nexweş e. Wî jê re got: “Ma tu dixwazî qenc bibî?” ⁷Mirovê nexweş lê vegerand û got: “Ezbenî, kesekî min î ku gava av diçeliqe min bixe hewzê tune. Dema ku ez dikim xwe biavêjimê, yekî din beriya min xwe diavêjê.” ⁸Îsa jê re got: “Rabe, doşeka xwe rake û bi rê ve here.” ⁹Di wê gavê de zilam qenc bû; doşeka xwe rakir û bi rê ve çû.

Îcar ew roj Şemî bû. ¹⁰Li ser vê yekê Cihûyan ji wî mirovê ku qenc bûbû re got: “Îro Şemî ye; ne cayiz e ku tu doşeka xwe rakî.” ¹¹Wî bersîva wan da: “Wî mirovê ku ez qenc kirime

ji min re got: ‘Doşeka xwe rake û bi rê ve here.’”¹² Wan jê pirsî: “Ew kî ye ku ji te re got: ‘Doşeka xwe rake û bi rê ve here?’”¹³ Lê mirovê ku hatibû qenckirin, nizanibû yê ku ew qenc kiribû kî ye, çimkî li wê derê gelek mirov civiyabûn û Îsa jî xwe dabû aliyekî.¹⁴ Piştî vê yekê Îsa ew li perestgehê dît û jê re got: “Binihêre, tu qenc bûyî! Êdî gunehan neke, da ku tiştêkî hê xerabtir neyê serê te.”

¹⁵Zilam çû ji Cihûyan re got, yê ku ew qenc kiriye Îsa ye. ¹⁶Ji bo vê yekê êdî Cihûyan cefa didan Îsa, çimkî wî ev kar di roja* Şemiyê de dikirin. ¹⁷Hingê Îsa bersîva wan da: “Bavê min herdem dixebite, ez jî dixebitim.”¹⁸ Li ser vê yekê Cihû hê bêtir xebitîn ku wî bikujin. Çimkî wî ne bi tenê roja Şemiyê şkandibû, lê wî gotibû: “Xwedê bavê min e” û xwe bi Xwedê re kiribû yek.

Xwedê desthilatî daye Îsa

¹⁹Ji bo vê yekê Îsa jî wan re got: “Bi rastî, bi rastî ez ji we re dibêjim ku Kur nikare tiştêkî ji ber xwe bike, lê tenê tiştên ku ew dibîne Bav dike ew jî wan dike. Bav çi bike Kur jî

wusa dike. ²⁰Çimkî Bav ji Kur hez dike û hemû tiştên ku dike nîşanî wî dide. Ewê tiştên hê mezintir nîşanî wî bide û hûnê lê ecêbmayî bimînin. ²¹Çawa ku Bav dikare miriyan rake û jiyanê bide wan, herweha Kur jî dikare, yê ku ew dixwaze, bide jiyan. ²²Çimkî Bav li tu kesî hukum nake, lê hemû desthilatiya hukumkirinê daye Kur, ²³da ku çawa her kes ji Bav re hurmetê dike, wusa ji Kur re jî hurmetê bike. Yê ku ji Kur re hurmetê neke, ji Bavê ku ew şandiye re jî hurmetê nake.

²⁴“Bi rastî, bi rastî ez ji we re dibêjim: Her kesê ku guhê xwe bide gotinên min û bi yê ku ez şandime baweriyê bîne, jiyana wî ya herheyî heye; ew nayê hukumkirin, lê ew jî mirinê gihîştîye jiyanê. ²⁵Bi rastî, bi rastî ez ji we re dibêjim: Wext tê, niha wext e; wê mirî dengê Kurê Xwedê bibihîzin û yê ku dibihîzin wê bijîn. ²⁶Çimkî çawa ku Bav serkaniya jiyanê ye, bi vî awayî wî kir ku Kur jî serkaniya jiyanê be. ²⁷Wî desthilatiya hukumkirinê jî da wî. Çimkî ew Kurê Mirov e. ²⁸Li vê yekê şaş nemînin, çimkî ew dem tê ku hemû kesên ku di goran de ne wê dengê wî bibihîzin. ²⁹Yên ku qencî kirine wê ji bo

jiyanê, yên ku xerabî kirine wê ji bo ku li wan bê hukumkirin, rabin.

³⁰“Ez nikarim tiştêkî ji ber xwe bikim; wek ku ez dibihîzim ez hukum dikim. Hukumkirina min rast e, çimkî ez ne li xwestina xwe, lê li xwestina yê ku ez şandime digirim.

Şahidiya ji bo Îsa

³¹“Heke ez ji bo xwe şahidiyê bikim, şahidiya min ne rast e. ³²Lê yekî din heye ku ji bo min şahidiyê dike û ez dizanim ew şahidiya ku ew ji bo min dike rast e. ³³We mirov şandin ba Yûhenna û wî şahidiya rastiyê kir. ³⁴Lê ez şahidiya ku ji mirov tê naxwazim, lê belê ji bo ku hûn rizgar bibin ez van dibêjim. ³⁵Yûhenna çirayeke pêketî ye ronahîdar bû. We jî xwest ku li hûn ji bo demekê bi vê ronahiya wî dilgeş bibin. ³⁶Lê belê şahidiya min di ser şahidiya Yûhenna re ye. Çimkî ew karên ku Bav sipartine min da ku ez pêk bînim, ew karên ku ez dikim, ji bo min şahid in ku Bav ez şandime. ³⁷Û Bavê ku ez şandime bi xwe jî ji bo min şahidî kiriye. We tu demê ne dengê wî bihîstiye û ne jî rûyê wî

dîtiye. ³⁸Û peyva* wî di dilê we de namîne, çimkî hûn bawerî bi yê ku wî şandiye naynin. ³⁹Hûn li Kitêbên* Pîroz dikolin, çimkî hûn dibêjin qey ku jiyana we ya herheyî di wan de ye û ew bi xwe jî şahidiya min dikin. ⁴⁰Lê hûn naxwazin werin ba min, da ku jiyana we hebe.

⁴¹“Ez rûmeta* ku ji mirov tê naxwazim. ⁴²Lê ez bi we dizanim, ez dizanim ku di dilê we de hezkirina Xwedê tune. ⁴³Ez bi navê Bavê xwe hatim û hûn min qebûl nakin; heke yekî din bi navê xwe were, hûnê wî qebûl bikin. ⁴⁴Hûn ên ku rûmetê didin hev û li rûmeta ku ji Xwedayê bi tenê tê nagerin, hûnê çawa baweriyê bi min bînin? ⁴⁵Nefikirin ku ezê we li ber Bav sûcdar bikim; yê ku we sûcdar dike Mûsa ye, yê ku we hêviya xwe bi wî ve girêdaye. ⁴⁶Heke we bawerî bi Mûsa bianiya, we wê bawerî bi min jî bianiya, çimkî wî li ser min nivîsiye. ⁴⁷Lê heke hûn bi nivîsînên wî baweriyê neynin, hûnê çawa bi gotinên min baweriyê bînin?”

Îsa pênc hezar kesî têr dike

6 Piştî vê yekê Îsa derbasî aliyê din ê Gola

Celîlê bû ku jê re Teberiyê tê gotin. ²Elaleteke mezin dabû pey wî, çimkî ew nîşanî dîtibûn ku wî li ser nexweşan raber kiribûn. ³Îsa derket serê çiyê û li wê derê bi şagirtên xwe re rûnişt. ⁴Cejina Cihûyan a Derbasbûnê nêzîk bû.

⁵Gava Îsa li dora xwe nihêrt, wî dît ku elaleteke mezin ber bi wî ve tê. Îsa ji Fîlîpo re got: “Emê nan ji ku derê bikirin, ji bo ku ev mirov bixwin?” ⁶Wî ev ji bo ku Fîlîpo biceribîne gotibû, çimkî wî dizanî ku ewê çi bike. ⁷Fîlîpo bersîva wî da: “Ji bo ku ji her yekî re pariyek bikeve bi du sed zîvan* jî nan têra wan nake!” ⁸Ji şagirtan yekî, birayê Şimûn-Petrûs, Endrawîs ji wî re got: ⁹“Li vir lawikek heye ku pênc nanên wî yên cehî û du masiyên wî hene, lê ji bo evqas mirov ev çi ye!”

¹⁰Îsa got: “Mirovan li erdê bidin rûniştin.” Îcar li wir gelek geya hebû; ev mêrên ku hejmara wan li dora pênc hezar kesî bû, rûniştin. ¹¹Hingê Îsa nan hildan, piştî ku şikir kir, ew li kesên rûniştî belav kirin. Bi vî awayî bi qasî ku wan xwest, wî masî jî dan wan. ¹²Û piştî ku her kesî têr xwar, Îsa ji şagirtên xwe re got: “Wan pariyên ku mane bidin hev, bila

tişteki zian nebe.”¹³ Şagirtan jî ew berhev kirin û ji ber wan ên ku pênc nanên cehî xwaribûn, diwanzdeh selik ji pariyan tije kirin.

¹⁴Dema ku van mirovan ev nîşaniya ku Îsa raber kir dîtin, wan got: “Bi rastî jî ew pêxemberê ku wê bihata dinyayê, ev e!”¹⁵ Li ser vê yekê Îsa têgihîşt ku ewê bînin û ji bo ku wî bikin padîşah bi zorê bibin; dîsa ew bi serê xwe hilkişiya çiyê.

Îsa li ser avê bi rê ve diçe

¹⁶Dema ku bû êvar, şagirtên wî daketin jêr û çûn golê. ¹⁷Ew li qayixekê siwar bûn û ji bo ku derbasî Kefernahûma aliyê din ê golê bibin, ketin rê. Êdî tarî ketibû erdê û hê jî Îsa nehatibû ba wan. ¹⁸Golê ji ber bagereke xurt pêl dîda. ¹⁹Dema ku ew bi qasî avêtina bîst û pênc-sî tîran* pêşve çûn, wan dît ku Îsa li ser golê bi rê ve diçe û ber bi qayixê ve tê. Ew tirsyan, ²⁰lê Îsa ji wan re got: “Netirsin, ez im!”²¹ Îcar wan xwest ku wî bixin qayixê. Qayix di cih de gihîşt wî aliyê ku wan dixwest herinê.

Mirov li Îsa digerin

²²Dotira rojê, mirovên ku li aliyê din ê golê diman, dîtî ku li wê derê qayixek bi tenê heye û Îsa bi şagirtên xwe re li qayixê siwar nebûye, lê şagirtên wî bi serê xwe çûne. ²³Ji aliyê din de, qayixên ku ji Teberiyayê hatibûn, gihîştibûn nêzîkî wê dera ku piştî şikirkirina Xudan, lê nan hatibû xwarin. ²⁴Dema mirovan dît ku ne Îsa û ne jî şagirtên wî li wê derê ne, ew bi xwe li qayixan siwar bûn û ji bo ku li Îsa bigerin çûn Kefernahûmê.

Nanê jiyana herheyî

²⁵Dema ku wan Îsa li aliyê din ê golê dît, wan jê re got: “Mamoste tu kengê hatî vê dêrê?” ²⁶Îsa bersîva wan da: “Bi rastî, bi rastî ez ji we re dibêjim; hûn li min digerin, ne ji ber ku we nîşanî dîtine, lê ji ber ku we ji nan xwar û hûn têr bûn. ²⁷Ji bo xwarina fanî nexebitin, lê ji bo xwarina ku ji bo jiyana herheyî dimîne bixebitin, wê Kurê Mirov wê bide we; çimkî Bav, Xwedê ji bo wî mora xwe lêxistiye.”

²⁸Wan jê pirsî: “Divê em çi bikin, ji bo ku em

karên Xwedê bi cih bînin?”²⁹ Îsa bersîva wan da: “Karê Xwedê ev e, ku hûn baweriyê bi wî kesî bînin ku wî şandiye.”³⁰ Li ser vê yekê wan jê re got: “Ku wusa ye tê çi nîşaniyê raber bikî, da ku em bibînin û baweriyê bi te bînin? Tê çi karî bikî?”³¹ Bav û kalên me li çolê manna* xwarin. Çawa ku hatiye nivîsîn: ‘Wî ji bo xwarina wan, ji ezmanan nan da.’”

³² Îsa ji wan re got: “Bi rastî, bi rastî ez ji we re dibêjim, ew ne Mûsa bû ku ji ezmanan nan da we, lê Bavê min e ku nanê rastîn ji ezmanan dide we.”³³ Çimkî nanê Xwedê ew e ku ji ezmanan tê xwarê û jiyane dide dinyayê.”³⁴ Wan lê vegerand û got: “Ezbenî, her gav vî nanî bide me.”

³⁵ Îsa ji wan re got: “Nanê jiyane ez im; her kesê ku were ba min, qet birçî nabe û her kesê ku baweriyê bi min bîne, tu caran tî nabe.”³⁶ Lê wek ku min ji we re got, we ez dîtîm, lê hê hûn baweriyê naynin.”³⁷ Hemû yên ku Bav dide min, wê bên ba min û her kesê ku were ba min, ezê wî qet nezivirînim.”³⁸ Çimkî ez ji ezmanan hatim xwarê, ne ji bo ku bi daxwaza xwe bikim, lê ji bo ku ez bi daxwaza yê ku ez şandim bikim.”³⁹ Daxwaza yê ku ez

şandim ev e, ku ez ji hemûyên ku wî dane min yekî winda nekim, lê di Roja Dawîn de wî rakim. ⁴⁰Çimkî daxwaza Bavê min ev e, ku her kesê Kur bibîne û baweriyê bi wî bîne, jiyana wî ya herheyî hebe. Û di Roja Dawîn de ezê wî rakim.”

⁴¹Cihûyan li pey wî kirin mirîn*, çimkî wî got: “Nanê ku ji ezmanan hat xwar ez im.”

⁴²Wan got: “Ma ev ne Îsayê kurê Ûsiv e ku em diya wî û bavê wî nas dikin? Ma çawa dibe ku ew niha dibêje: ‘Ez ji ezmanan hatim xwarê?’”

⁴³Îsa bersîv da û ji wan re got: “Di nav xwe de nekin mirînî. ⁴⁴Tu kes nikare bê ba min, heta Bavê ku ez şandim wî ber bi min ve neşîne. Û di Roja Dawîn de ezê wî rakim. ⁴⁵Li ba pêxemberan hatiye nivîsîn: ‘Wê hemû ji aliyê Xwedê ve bîn hînkirin.’ Her kesê ku ji Bav bibihîze û hîn bibe, tê ba min. ⁴⁶Ev nayê wê manê ku kesî Bav dîtîyê. Bi tenê yê ku ji Xwedê ye, wî Bav dîtîye. ⁴⁷Bi rastî, bi rastî ez ji we re dibêjim, yê ku baweriyê bîne jiyana wî ya herheyî heye. ⁴⁸Nanê jiyane ez im. ⁴⁹Bav û kalên we li çolê manna* xwarin, lê belê ew mirin. ⁵⁰Ev e ew nanê ku ji ezmanan hatiye

xwarê, da her kesê ku jê bixwe, nemire. ⁵¹Ew nanê jîndar ê ku ji ezmanan hatiye xwarê ez im. Her kesê ku ji vî nanî bixwe, wê her û her bijî û nanê ku ezê ji bo jiyana dinyayê bidim, bedena min e.”

⁵²Li ser vê yekê Cihûyan di nav xwe de devjenî kirin û gotin: “Ev mirov çawa dikare bedena xwe bide me ku em bixwin?” ⁵³Îsa ji wan re got: “Bi rastî, bi rastî ez ji we re dibêjim, heta ku hûn bedena Kurê Mirov nexwin û xwîna wî venexwin, wê jiyana we nebe. ⁵⁴Her kesê ku bedena min dixwe û xwîna min vedixwe, jiyana wî ya herheyî heye û di Roja Dawîn de ezê wî rakim. ⁵⁵Çimkî bedena min xwarina rastîn, xwîna min jî vexwarina rastîn e. ⁵⁶Her kesê ku bedena min dixwe û xwîna min vedixwe bi min re dimîne, ez jî bi wî re dimînim. ⁵⁷Çawa Bavê ku serkaniya jiyane ye ez şandim û ez bi destê Bav dijîm. Bi vî awayî her kesê ku min bixwe, wê bi destê min bijî. ⁵⁸Nanê ku ji ezmanan hatiye xwarê ev e. Ne wek mannayê* ku bav û kalan xwar û mirin. Her kesê ku vî nanî bixwe wê her û her bijî.” ⁵⁹Îsa ev peyv, dema ku li Kefernahûmê hîn dikir, di kinîştê* de gotin.

Peyvên jiyana herheyî

⁶⁰Gelek ji şagirtên wî, dema ku ev peyv bihîstin, gotin: “Ev peyv gelek dijwar e! Kî dikare guhdarî bike?” ⁶¹Lê Îsa dizanî ku şagirt li ser vê yekê dimirmirin*, wî ji wan re got: “Ma ev dibe sedemê ku hûn ji rê derkevin? ⁶²Lê ku hûn bibînin Kurê Mirov derdikeve cihê ku berê lê bû, wê çawa bibe? ⁶³Yê ku jiyane dide Ruh e; beden qet bi kêrî tiştêkî nayê. Peyvên ku min ji we re gotine, ruh û jiyana in. ⁶⁴Lê yên ku di nav we de baweriyê naynin hene.” Çimkî Îsa ji serî de dizanî ku kê bawerî neaniye û kî wê wî bide dest. ⁶⁵Û wî got: “Ji ber vê yekê min ji we re got heta ku ji aliyê Bav ve neyê dayîn, tu kes nikare were ba min.”

⁶⁶Li ser vê yekê, ji şagirtên wî gelek kes zivirîn û êdî bi wî re nedigeriyan. ⁶⁷Îcar Îsa ji diwanzdehan pirsî: “Ma hûn jî dixwazin ku herin?” ⁶⁸Şimûn-Petrûs bersîva wî da: “Ya Xudan, emê herin ba kê? Gotinên jiyana herheyî bi te re ne. ⁶⁹Û me jî bawerî aniye û em dizanin ku Pîrozê* Xwedê tu yî.” ⁷⁰Îsa li wan vegerand û got: “Ma min hûn her

diwanzdeh nebijartin? Lê belê yek ji we Îblîs* e.” ⁷¹Wî li ser Cihûdayê* kurê Şimûnê Îsxeryotî digot. Bi ser ku ew yek ji diwanzdehan jî bû, yê ku wê Îsa bida dest, ew bû.

Îsa û birayên xwe

7 Piştî vê yekê Îsa li Celîlê digeriya. Wî nedixwest ku di Cihûstanê de bigere, çimkî Cihû li kuştina wî digeriyan. ²Gava Cejina* Holikçêkirinê ya Cihûyan nêzîk bû, ³birayên wî jê re gotin: “Ji vir derkeve û here Cihûstanê, da ku şagirtên te karên ku tu dikî bibînin. ⁴Çimkî mirovekî ku dixwaze bi eşkereyî xwe bide naskirin, kirinên xwe venaşêre. Madem ku tu van karan dikî, xwe nîşanî dinyayê bide.” ⁵Çimkî birayên wî jî bawerî pê nedianîn. ⁶Îsa ji wan re got: “Wextê min hê nehatiye, lê ji bo we hergav çêdibe. ⁷Dinya ji we nefret nake, lê ji min nefret dike, çimkî ez şahidiyê dikim ku karên dinyayê xerab in. ⁸Hûn bi xwe herin vê cejinê, lê ez niha nayêmê. Çimkî hê wextê min bi tevahî nehatiye.” ⁹Ew weha peyivî û li Celîlê ma.

Îsa beşdarî cejinê dibe

¹⁰Lê piştî ku birayên wî çûn cejinê, ew jî rabû çû, lê belê ne bi eşkereyî, ji dizî ve. ¹¹Di vê navê de Cihû di cejinê de lê digeriyan û digotin: “Ew li ku derê ye?” ¹²Di nav elaletê de li ser wî gelek tişt dihatin gotin. Hinekan digot: “Ew mirovekî qenc e,” hinekan jî digot: “Na, ew xelkê ji rê derdixe.” ¹³Lê ji tirsê Cihûyan, kesî nediwêrî bi eşkereyî li ser wî bipeyive.

¹⁴Îcar di nivê cejinê de Îsa derket perestgehê û dest bi hînkirinê kir. ¹⁵Cihû lê şaş mabûn û digotin: “Ev mirovê nexwendî çawa evqas nivîsînan dizane?” ¹⁶Îsa bi vî awayî bersîva wan da û got: “Hînkirina min ne ji min, lê ji yê ku ez şandime tê. ¹⁷Heke mirovek bixwaze bi daxwaza Xwedê bike, wê bizane ku hînkirina min ji Xwedê ye, an ez ji ber xwe dipeyivim. ¹⁸Yê ku ji ber xwe dipeyive, li mezinahiya xwe digere; lê kesê ku li mezinahiya yê ku ew şandiye digere, ew rast e û li ba wî xapandin tune. ¹⁹Ma Mûsa Şerîet* neda we? Dîsa jî kes ji we Şerîetê bi cih nayne. Çima hûn li kuştina min digerin?” ²⁰Xelkê

bersîva wî da: “Tu bi cinan* ketiyî! Kî li kuştina te digere?” ²¹Îsa li wan vegerand û got: “Min karekî nedîtî kir, hûn hemû lê şaş man. ²²Mûsa sinetkirin da we (ev jî ne ji Mûsa, lê ji bav û kalan e) û hûn roja* Şemiyê mirovekî sinet dikin. ²³Madem hûn ji bo ku Şerîeta Mûsa xera nebe roja Şemiyê mirov sinet dikin, ji bo ku min di roja Şemiyê de mirovek, yekser qenc kiriye, hûn çima li min hêrs dibin? ²⁴Li gor dîtîne hukum nekin, lê li gor rastiyê hukum bikin.”

Ma dibe ku ev Mesîh be?

²⁵Hingê hinek mirovên ku ji Orşelîmê bûn gotin: “Ma ev ne ew kes e ku li kuştina wî digerin? ²⁶Û va ye, li vir ew bi eşkereyî dipeyive û tu kes jî jê re tişteki nabêje. Gelo serekan bi rastî fêm kiriye ku ew Mesîh e? ²⁷Lê em dizanin ku ev mirov ji ku derê tê. Gava ku Mesîh were, wê kes nizanibe ku ew ji ku derê tê.”

²⁸Li ser vê yekê, dema ku Îsa di perestgehê de hîn fikir, bi dengê bilind got: “Nexwe hûn bi min dizanin û hûn dizanin ku ez ji ku derê tê! Lê ez ji ber xwe nehatime. Yê ku

ez şandime rastî ye, lê hûn bi wî nizanin. ²⁹Ez bi wî dizanim, çimkî ez ji wî me û wî ez şandime.”

³⁰Li ser vê yekê ew xebitîn ku Îsa bigirin, lê kesî dest neavêt wî, çimkî hê wextê wî nehatibû. ³¹Lê gelean ji elaletê bawerî bi wî anîn û gotin: “Ma gava ku Mesîh were, wê ji kirinên vî bêtir nîşaniyan raber bike?”

Parêzgerên ku ji bo girtina Îsa tèn şandin

³²Tiştên ku xelkê li ser Îsa digotin Fêrisiyan bihîst. Li ser vê yekê Fêrisî û serekên kahînan ji bo girtina wî parêzger şandin. ³³Îsa got: “Hê ji bo demeke kurt ez bi we re me; di pey de ezê herim ba yê ku ez şandime. ³⁴Hûnê li min bigerin, lê hûn min nabînin; cihê ku ezê lê bim, hûn nikarin bènê.” ³⁵Ji bo vê yekê Cihûyan ji hev re got: “Ev mirov wê here ku derê ku emê wî nebînin? An ku niyeta wî heye here ba gelê me yê ku li nav Yewnaniyan* belav bûye û Yewnaniyan hîn bike? ³⁶Mana peyvên ‘Hûnê li min bigerin, lê hûn min nabînin, cihê ku ezê lê bim, hûn nikaribin bènê’ çi ye?”

Çemên ava jiyane

³⁷Di roja dawîn û herî girîng a cejinê de Îsa şipiya rawesta û bi dengê bilind got: “Heke yek tî be, bila were ba min û vexwe. ³⁸Her kesê ku baweriyê bi min bîne, wek ku di Kitêba Pîroz de hatiye gotin: ‘Wê ji dilê wî çemên ava ku jiyane didin biherikin.’” ³⁹Îsa ev peyv li ser wî Ruhê* Pîroz got, yê ku, wan ên bawerî bi wî dianîn wê bîstandana. Çimkî Ruhê nehatibû dayîn, ji ber ku hê Îsa nehatibû birûmetkirin.

Dubendiya di nav elaletê de

⁴⁰Dema ku wan ev gotin bihîstin, hinekan ji elaletê got: “Bi rastî jî ev ew pêxember e.” ⁴¹Hinekan jî got: “Ev Mesîh e,” lê hinekên din jî gotin: “Ma Mesîh wê ji Celîlê bê? ⁴²Ma Kitêba Pîroz nabêje ku Mesîh wê ji nîfşê Dawid were û wê ji gundê ku Dawid lê jiyaye, ji Beytlehmê bê?” ⁴³Bi vî awayî di nav elaletê de, li ser wî dubendî çêbû. ⁴⁴Hinekan jî wan xwestin wî bigirin, lê tu kesî destê xwe dirêjî wî nekir.

Lihevnekirina Cihûyan

⁴⁵Di vê navê de parêzger vegeriyan ba Fêrisî û serekên kahînan. Wan ji parêzgeran pirsî: “We çima ew neanî?” ⁴⁶Parêzgeran bersîva wan da: “Tu mirov, tu car mîna vî mirovî nepeyivîne!” ⁴⁷Fêrisiyan got: “Nexwe, wî hûn jî xapandine?” ⁴⁸Ma ji serek û ji Fêrisiyan tu kesî bawerî bi wî aniye? ⁴⁹Lê ev xelkê ku bi Şerîetê nizane xezeblêbûyî ye.” ⁵⁰Nîkodêmo, yê ku berê çûbû ba Îsa û ji Fêrisiyan bû, ji wan re got: ⁵¹“Gelo Şerîeta me, heta ku guhdariya mirovekî neke û nizanibe ku ew çi dike, ma li wî hukum dike?” ⁵²Wan lê vegerand û got: “Ma nexwe tu jî ji Celîlê yî? Lê bikole, tê bibînî ku ji Celîlê tu pêxember dernakeve.”

Jina gunehkar tê efûkirin

⁵³Û her kes çû mala xwe,
8 Îsa jî çû Çiyayê Zeytûnê. ²Serê sibê zû ew dîsa vegeriya perestgehê, xelk hemû hat ba wî. Ew rûnişt û wî dest pê kir ew hîn kirin. ³Şerîetzan* û Fêrisiyan jineke ku li ser zînayê

hatibû girtin anîn û li holê dan rawestandin. ⁴Wan jê re got: “Mamoste, dema ku vê jinê zîna dikir, hat girtin. ⁵Di Şerîetê de, Mûsa li me emir kiriye ku em ên weha bidin ber keviran. Lê tu çi dibêjî?” ⁶Wan ev ji bo ceribandina Îsa got; da ku wî sûcdar derxin. Lê Îsa xwe xwar kir û bi tiliya xwe li ser erdê nivîsî. ⁷Cardin li ser pirsîna wan, wî serê xwe rakir û ji wan re got: “Di nav we de kî bêguneh e, bila kevirê pêşî ew bavêje wê.” ⁸Û dîsa wî xwe xwar kir û bi tiliya xwe li ser erdê nivîsî. ⁹Lê dema ku wan ev bihîst, ji mezinan bigire heta yê paşî yek bi yek derketin. Îsa bi serê xwe ma û jînek jî li wê derê, li pêş wî li ser lîngan bû. ¹⁰Îsa serê xwe rakir û ji wê re got: “Sitiyê, ka ew li ku derê ne? Kesî tu hukum nekirî?” ¹¹Jînekê got: “Tu kesî, ya Xudan!” Û Îsa got: “Ez jî te hukum nakim; here û êdî ji niha pê ve gunehan neke.”

Ronahiya dinyayê

¹²Îsa dîsa bi wan re peyivî û got: “Ez ronahiya dinyayê me; her kesê ku li pey min were, wê tu caran di tariyê de bi rê ve neçe, lê wê

bibe xwedî ronahiya jîyanê.”¹³ Fêrisiyan lê vegerand û got: “Tu şahidiya xwe dikî; şahidiya te ne rast e.”¹⁴ Îsa bersîv da û ji wan re got: “Heke ez bi xwe şahidiya xwe bikim jî, şahidiya min rast e; çimkî ez dizanim ku ez ji ku derê hatim û diçim ku derê. Lê belê hûn nizanin ku ez ji ku derê tîm an diçim ku derê.”¹⁵ Hûn li gor ku çav dibîne hukum dikin, lê ez li tu kesî hukum nakim.¹⁶ Lê heke ez hukum bikim jî, hukumkirina min rast e; çimkî ez ne bi tenê me, ez û Bavê ku ez şandime em bi hev re ne.¹⁷ Di Şerîeta we de jî hatiye nivîsîn ku şahidiya du kesan rast e.¹⁸ Ez şahidiya xwe dikim û Bavê ku ez şandime jî şahidiya min dike.”

¹⁹ Li ser vê yekê wan jê pirsî: “Bavê te li ku derê ye?” Îsa bersîva wan da: “Hûn ne min nas dikin ne jî Bavê min. Heke we ez nas bikirama, weyê Bavê min jî nas bikira.”²⁰ Îsa ev peyv li perestgehê, li cihê ku lê pere dicivandin gotin, lê kesî ew negirt, çimkî hê wextê wî nehatibû.

Hûn nikarin bîn cihê ku ez diçimê

²¹ Wî dîsa ji wan re got: “Ez diçim; hûnê li

min bigerin û hûnê di nav gunehên xwe de bimirin. Hûn nikarin bên cihê ku ez diçimê.”

²²Li ser vê yekê Cihûyan weha got: “Ma ewê xwe bikuje ku dibêje: ‘Hûn nikarin bên cihê ku ez diçimê?’”

²³Îsa ji wan re got: “Hûn ji jêr in, ez ji jor im; hûn ji vê dinyayê ne, lê ez ne ji vê dinyayê me.

²⁴Ji ber vê yekê min ji were got ku hûnê di nav gunehên xwe de bimirin. Heke hûn baweriyê neyînin ku Ez Ew im, hûnê di nav gunehên xwe de bimirin.” ²⁵Îcar wan jê pirsî: “Tu kî yî?” Îsa ji wan re got: “Ez tam ew im, yê ku ez ji we re dibêjim. ²⁶Gelek tişt hene ku ez li ser we bibêjim û li we hukum bikim; lê yê ku ez şandime rastî ye û bi tenê tiştên ku min ji wî bihîstine, ez ji dinyayê re dibêjim.”

²⁷Wî li ser Bav ji wan re got, lê wan fêman kir. ²⁸Hingê Îsa ji wan re got: “Dema ku hûn Kurê Mirov rakin jorê, hûnê bizanin ku Ez Ew im û min qet tu tişt ji ber xwe nekiriye; lê ev tiştên ha wek ku Bav hînî min kirine ez dibêjim. ²⁹Û yê ku ez şandime bi min re ye û wî ez bi tenê nehiştine. Çimkî ez her gav wan karên ku bi wî xweş in, dikim.” ³⁰Dema ku Îsa weha peyivî, gelek kesan bawerî bi wî anî.

Rastî wê we azad bike

³¹Îsa ji Cihûyên ku bawerî bi wî anîbûn re got: “Heke hûn bi gotina min bikin, bi rastî jî hûn şagirtên min in. ³²Hûnê bi rastiye bizanin û rastî wê we azad bike.” ³³Wan bersîva wî da: “Em ji zuriyeta Birahîm in û tu car em neketine bin nîrê tu kesî. Bi çi awayî tu dibêjî ‘Hûnê azad bibin’?”

³⁴Îsa li wan vegerand û got: “Bi rastî, bi rastî ez ji we re dibêjim, her kesê ku gunehan dike, ew bîndestê gunehan e. ³⁵Yê bîndest her û her di malê de namîne, lê kur her û her dimîne. ³⁶Ji bo vê yekê, lieke Kurê Xwedê we azad bike, bi rastî hûnê azad bibin. ³⁷Ez dizanim ku hûn ji zuriyeta Birahîm in, lê dîsa jî hûn li kuştina min digerin. Çimkî hûn di dilê xwe de cih nadin peyva min. ³⁸Ez ji tiştên ku min li ba Bavê xwe dîtine dipeyivim, lê hûn tiştên ku we ji bavê xwe bihîstine dikin.”

Zarokên Îblîs

³⁹Wan bersîva Îsa da û jê re got: “Bavê me Birahîm e.” Îsa ji wan re got: “Heke hûn

zarokên Birahîm bûna, weyê karên ku Birahîm dikirin bikira. ⁴⁰Lê niha hûn li kuştina min digerin; ez ew im, yê ku rastiya ji Xwedê bihîstiye ji we re gotiye; Birahîm ev kar nekir. ⁴¹Hûn karên bavê xwe dikin.” Wan ji wî re got: “Em ji zînayê çênebûne! Bavekî me heye, ew jî Xwedê ye.” ⁴²Îsa ji wan re got: “Heke Xwedê Bavê we bûya, weyê ji min hez bikira; çimkî ez ji ba Xwedê hatime û niha ez li vir im. Ez ji ber xwe nehatime, lê wî ez şandime. ⁴³Çima hûn tiştên ku ez dibêjim fêmanakin? Çimkî hûn peyva min ranagirin. ⁴⁴Hûn ji bavê xwe Îblîs in û hûn dixwazin daxwazên bavê xwe bi cih bînin. Ew ji destpêkê ve qatil bû û tu caran nebû alîgirê rastiye, çimkî rastî li ba wî tune. Dema ku ew derewan dike, ji yê ku di dilê wî de bi xwe ne, dibêje. Ji ber ku ew derewkar e û bavê derewan e. ⁴⁵Lê ji bo ku ez rastiye dibêjim, hûn baweriyê bi min naynin. ⁴⁶Kî ji we dikare nîşan bide ku guneh li ba min heye? Madem ez rastiye dibêjim, çima hûn baweriyê bi min naynin? ⁴⁷Yê ku ji Xwedê be, gotinên Xwedê dibihîze; ji ber ku hûn ne ji Xwedê ne, hûn nabihîzin.”

Îsa û Birahîm

⁴⁸Cihûyan bersîva wî da û gotin: “Ma heqê me tunebû, dema ku me got, tu ji Sameriyê yî û tu bi cinan ketiyî?” ⁴⁹Îsa ji wan re got: “Ez bi cinan neketime; ez ji Bavê xwe re hurmetê dikim, lê hûn min biçûk dibînin. ⁵⁰Ez li mezinahiya xwe nagerim, lê yekî ku lê digere û hukum dike heye. ⁵¹Bi rastî, bi rastî ez ji we re dibêjim, her kesê ku bi gotina min bike, ew tu car mirinê nabîne.” ⁵²Cihûyan jê re got: “Niha em dizanin ku tu bi cinan ketiyî! Birahîm jî mir, pêxember jî mirin. Û niha tu dibêjî, ‘Her kesê ku bi gotina min bike, tu car mirinê tam nake.’ ⁵³Ma nexwe tu ji bavê me Birahîm mezintir î? Ew mir. Pêxember jî mirin. Ma tu xwe kê dibînî?”

⁵⁴Îsa bersîv da: “Heke ez xwe mezin bibînim, mezinahiya min ne tiştek e; yê ku min mezin dike Bavê min e ku hûn jê re dibêjin: ‘Ew Xwedayê me ye.’ ⁵⁵Hûn wî qet nas nakin, lê ez wî nas dikim. Heke min bigota, ez wî nas nakim, ez jî wek we dibûm derewkar; lê ez wî nas dikim û bi gotina wî dikim. ⁵⁶Bavê we Birahîm bi hêviya ku wê roja min bibîne dilşa

bû; wî ew dît û dilgeş bû.”⁵⁷ Li ser vê yekê Cihûyan jê re got: “Hê tu pêncî salî nînî; îcar te Biraîm jî dîtîye?”⁵⁸ Îsa jî wan re got: “Bi rastî, bi rastî ez ji we re dibêjim, ji beriya bûyina Biraîm ez ew im.”⁵⁹ Wan kevir hildan ji bo ku biavêjin wî, lê Îsa xwe veşart û ji perestgehê derket derve.

Zilamekî kor dibîne

9 Gava ku Îsa derbas dibû, wî zilamek dît ku ji zikmakî ve kor bû. ²Şagirtên wî jê pirsîn: “Mamoste, kê guneh kir ku ev zilam kor hat dinyayê? Wî bi xwe an ku dê û bavên wî?”³ Îsa bersîva wan da: “Ne wî guneh kir, ne jî dê û bavên wî, lê ji bo ku karên Xwedê li ser wî bîn dîtin ew kor hat dinyayê. ⁴Hê ku roj e divê em karên ê ku ez şandime bikin. Şev tê, wê gavê kes nikare karekî bike. ⁵Heta ku ez li dinyayê bim, ez ronahiya dinyayê me.”

⁶Wî weha got û tif kir erdê, ji tûkê herî çêkir û ew li çavê zilam da ⁷û jê re got: “Here xwe di hewza Sîlwamê (ku di mana ‘Hatiye şandin’ de ye) de bişo.” Ew jî çû serçavê xwe şuşt û bi çavên vebûyî vegeriya.

⁸Li ser vê yekê cîranên wî û kesên ku berê dîtibûn ku wî pars dikir, gotin: “Ew zilamê ku rûdinişt û pars dikir ma ne ev e?” ⁹Hinekan got: “Ev ew e,” hinekan jî got: “Ne ew e, lê dimîne wî.” Hingê zilam bi xwe got: “Ez ew im.” ¹⁰Îcar wan jê pirsî: “Ku wusa ye çavên te çawa vebûn?” ¹¹Wî bersîva wan da: “Zilamê ku jê re dibêjin Îsa herî çêkir û li çavên min da û ji min re got: ‘Here hewza Sîlwamê û xwe bişo. Ez jî çûm, min serçavê xwe şûşt û çavên min vebûn.’” ¹²Wan jê pirsî: “Ew li ku derê ye?” Wî got: “Ez nizanîm.”

Fêrisî û zilamê qenckirî

¹³Wan ew zilamê ku berê kor bû, anîn ba Fêrisîyan. ¹⁴Îcar roja ku Îsa herî çêkir û çavên wî vekirin Şemî bû. ¹⁵Fêrisîyan dîsa jê pirsî, ka çawa çavên wî vebûne? Zilam ji wan re got: “Wî herî li çavên min da, min serçavê xwe şûşt û niha ez dibînim.” ¹⁶Hinekan ji Fêrisîyan got: “Ev mirov ne ji Xwedê ye, çimkî ew bala xwe nade Şemiyê.” Lê hinekan jî got: “Ma mirovekî gunehkar çawa dikare nîşaniyên weha raber bike?” Bi vî awayî di navbera wan

de dubendî derket. ¹⁷Hingê wan dîsa ji zilamê ku berê kor bû pirsî: “Tu li ser wî yê ku çavên te vekirin çi dibêjî?” Zilam got: “Ew pêxember e.”

¹⁸Cihûyan bawer nekir ku ew kor bû û çavên wî vebûne, heta gazî dê û bavê wî nekirin ¹⁹û ji dê û bavê wî nepirsîn: “Ma kurê we yê ku we digot kor hatiye dinyayê, ev e? Çawa dibe ku niha ew dibîne?” ²⁰Dê û bavê wî bersîva wan dan: “Em dizanin ku ev kurê me ye û kor hatiye dinyayê. ²¹Lê em nizanin ku niha ew çawa dibîne û em nizanin kê jî çavên wî vekirine. Ji wî bipirsîn, êdî ew mezin e, bila ew ji bo xwe bêje.” ²²Dê û bavê wî ji ber ku ji Cihûyan ditirsiyan weha peyivîn. Çimkî Cihûyan ji xwe ji berê ve gotina xwe kiribûn yek; her kesê ku bigota ew Mesîh e, ewê ji kinîştê bihata avêtin. ²³Ji ber vê yekê dê û bavê wî gotin: “Êdî ew mezin e, ji wî bipirsîn.”

²⁴Îcar wan cara diduyan gazî wî zilamê ku berê kor bû kir û jê re gotin: “Ji bo Xwedê rastiye bibêje! Em dizanin ku ev mirov gunehkar e.” ²⁵Zilam bersîva wan da: “Ez nizanîm ka ew gunehkar e an ku ne gunehkar e, lê ez tiştêkî dizanîm ku ez kor bûm û niha

ez dibînim.”²⁶ Îcar wan jê pirsî: “Wî çi bi te kir? Wî çawa çavên te vekirin?”²⁷ Wî li wan vegerand û got: “Min niha ji we re got, lê we guhdarî nekir. Çima hûn dixwazin dîsa bibihîzin? Ma hûn jî dixwazin ku bibin şagirtên wî?”²⁸ Wan çêrî* wî kir û got: “Tu yî şagirtê wî, lê em şagirtên Mûsa ne.”²⁹ Em dizanin ku Xwedê bi Mûsa re peyivî ye, lê heçî ev mirov e, em nizanin ku ew ji ku derê tê!”

³⁰ Zilam bersîva wan da û got: “Ev tişteki ecêb e! Hûn nizanin ew ji ku derê tê, lê wî çavên min vekirin.”³¹ Em dizanin ku Xwedê guhdariya gunehkaran nake. Lê heke mirovek biperize* Xwedê û daxwaza wî bike, Xwedê guhdariya wî mirovî dike.³² Ji berê ve tu caran nehatiye bihîstin ku kesekî çavên mirovekî ku kor hatî dinyayê vekirine.³³ Heke ev mirov ne ji Xwedê bûya, nikaribû tişteki bikira.”³⁴ Wan ji wî re got: “Tu bi tevahî di nav gunehan de hatiyî dinyayê, ma tê hînî me bikî?” Û ew ji kînîştê avêtin derve.

Korîtiya ruhanî

³⁵ Gava Îsa bihîst ku ew avêtine derve, wî ew

dît û jê re got: “Tu baweriyê bi Kurê Mirov tînî?” ³⁶Zilam got: “Ew kî ye ezbenî, da ku ez baweriyê pê bînim?” ³⁷Îsa jê re got: “Te ew dît û yê ku niha bi te re dipeyive ew e.” ³⁸Wî got: “Ya Xudan*, ez bawer dikim!” û ji Îsa re çû ser çokan. ³⁹Îsa jî got: “Ez ji bo hukumkirinê hatime vê dinyayê, da ji bo, yên ku nabînin bibînin û yên ku dibînin jî kor bibin.”

⁴⁰Hinek ji Fêrisiyên ku li nêzîkî wî bûn, dema ku ev bihîstin, jê re gotin: “Ma nexwe em jî kor in?” ⁴¹Îsa bersîva wan da: “Heke hûn kor bûna, wê gunehê we tunebûya. Lê niha hûn dibêjin: ‘Em dibînin’ îcar gunehê we dimîne.

Şivan û miyên xwe

10 “Bi rastî, bi rastî ez ji we re dibêjim; ew kesê ku di derî re nakeve goma miyan, lê di cîhên din re dikevê, ew diz û rêbir e. ²Lê yê ku di derî re dikevê, ew şivanê miyan e. ³Dergehvan jê re derî vedike. Mî dengê wî dibihîzin û ew bi navê miyên xwe gazî wan dike û wan derdixe derve. ⁴Dema ku ew hemû miyên xwe derdixe derve, dide pêşiya

wan û mî jî li pey wî diçin, çimkî dengê wî nas dikin. ⁵Ew tu car li pey yekî xerîb naçin, lê ji wî direvin, çimkî dengê xerîban nas nakin.”

⁶Îsa ev mesele ji wan re got, lê wan fêm nekir ku ew çî ji wan re dibêje.

Şivanê qenc

⁷Li ser vê yekê Îsa dîsa ji wan re got: “Bi rastî, bi rastî ez ji we re dibêjim, ez deriyê miyan im. ⁸Yên ku beriya min hatine tev diz û rêbir in, lê miyan guhdariya wan nekir. ⁹Ez derî me; yê ku bi destê min bikeve hindur, ewê rizgar* bibe. Ewê bikeve hindur, jê derkeve û çêrê bibîne. ¹⁰Diz bi tenê ji bo dizîn, kuştin û telefkirinê tê. Lê ez hatim ji bo ku ji wan re jiyan hebe, jiyanêke bi firehî hebe.

¹¹“Ez şivanê qenc im. Şivanê qenc ji bo miyan canê xwe dide. ¹²Yê ku bi peran hatiye girtin û ne şivan e, kesê ku ne xwediye miyan e, dema ku dibîne gur tê, miyan dihêle û direve. Gur jî li wan dixê û wan belav dike. ¹³Ew direve, çimkî ew bi peran hatiye girtin û li ber miyan nakeve. ¹⁴Ez şivanê qenc im. Ez ên xwe nas dikim û yên min jî min nas dikin,

¹⁵wek ku Bav min nas dike û ez jî wî nas dikim. Ez ji bo miyan canê xwe didim.

¹⁶Miyên min ên din, yên ku ne di vê gomê de ne jî hene. Divê ez wan jî bînim û ewê dengê min bibihîzin. Bi vî awayî, wê bibin şivanek û keriyek. ¹⁷Bav ji ber vê yekê ji min hez dike, çimkî ez canê xwe didim, da ku ez wî dîsa bistînim. ¹⁸Tu kes wî ji min nastîne, lê ez canê xwe ji ber xwe didim. Ez dikarim canê xwe bidim û dikarim dîsa bistînim jî. Min ev emir ji Bavê xwe stand.”

¹⁹Li ser van gotinan dîsa di navbera Cihûyan de dubendî derket. ²⁰Gelekan ji wan got: “Ew bi cinan ketiye û ew dîn e. Çima hûn guhdariya wî dikin?” ²¹Hinekên din jî gotin: “Ev ne gotinên yekê ne ku bi cinan ketiye. Ma cin dikarin çavên koran vekin?”

Bêbaweriya Cihûyan

²²Li Orşelîmê Cejina* Pîrozkirina Perestgehê hatibû û zivistan bû. ²³Îsa li perestgehê di Eywana Silêman de digeriya. ²⁴Cihû li dora wî civiyan û jê pirsîn: “Ma tê heta kengê me di şikê de bihêlî? Heke tu Mesîh î, ji me re bi

eşkereyî bibêje!”

²⁵Îsa bersîva wan da: “Min ji we re got. Lê hûn bawer nakin. Karên ku ez bi navê Bavê xwe dikim, ji min re şahidiyê dikin. ²⁶Lê hûn baweriyê naynin, çimkî hûn ne ji miyên min in. ²⁷Miyên min dengê min dibihîzin, ez jî wan nas dikim û ew li pey min tên. ²⁸Ez jiyana herheyî didim wan û ew tu car helak nabin û tu kes nikare wan ji destê min derxe. ²⁹Bavê min ê ku ew dane min, ji hemûyan mezintir e û tu kes nikare wan ji destê Bavê min derxe. ³⁰Ez û Bav yek in.”

³¹Cihûyan dîsa kevir hildan ku wî bidin ber keviran. ³²Îsa ji wan re got: “Min ji Bav gelek karên qenc nîşanî we dan. Hûn ji ber kîjanî min didin ber keviran?” ³³Cihûyan bersîva wî da: “Em te ne ji ber karekî qenc didin ber keviran, lê em te ji ber çêran didin ber keviran! Çimkî tu mirov î, lê tu xwe dikî Xwedê.”

³⁴Îsa bersîva wan da: “Ma di Şerîeta we de nenivîsiye ku Xwedê gotiye: ‘Hûn Îlah in’? ³⁵Em dizanin ji wan kesan re, yên ku peyva Xwedê ji wan re hatiye: ‘Îlahî’ hatibe gotin jî nivîsîna pîroz xera nabe. ³⁶Bav ez kirim veqetandiyê pîroz û ez şandim dinyayê, îcar ji

ber ku min got: ‘Ez Kurê Xwedê me’, hûn çawa ji min re dibêjin: ‘Tu çêran dikî?’ ³⁷ Heke ez karên Bavê xwe nakim, baweriyê bi min neyînin. ³⁸ Îcar ku ez dikim jî, heke hûn baweriyê bi min neyînin, dîsa baweriyê bi karên ku ez dikim bînin; da ku hûn bizanin û fêhm bikin ku Bav bi min re ye û ez bi Bav re me.” ³⁹ Li ser vê yekê dîsa wan xwest ku Îsa bigirin, lê Îsa ji destê wan derket.

⁴⁰ Îsa dîsa derbasî aliyê din ê çemê Urdunê bû û li wê derê ma, cihê ku Yûhenna di destpêkê de lê noq dikir. ⁴¹ Gelek kes dihatin ba wî û digotin: “Yûhenna tu nîşanî raber nekir, lê hemû tiştên ku Yûhenna li ser vî mirovî gotin rast derketin.” ⁴² Û li wê derê gelek kesan bawerî bi wî anî.

Mirina Lazar

11 Îcar mirovek bi navê Lazar nexweş bû. Ew ji Beytanyayê, ji gundê Meryemê û xwişka wê Mertayê bû. ² Lazarê nexweş birayê Meryemê bû, ya ku rûnê* bîhnexweş li Xudan dabû û bi porê xwe lingên wî paqij kiribûn. ³ Herdu xwişkan ji Îsa re xeber şandin û gotin:

“Ya Xudan, yê ku tu jê hez dikî nexweş e.”

⁴Lê dema ku Îsa ev yek bihîst, wî got: “Ev nexweşî mirinê nayne, lê belê ewê rûmet a Xwedê nîşan bide, da ku rûmeta Kurê Xwedê zêdetir bibe.”

⁵Îsa ji Mertayê, ji xwişka wê û ji Lazar hez dikir. ⁶Bi vî awayî dema bihîst ku Lazar nexweş e, ew du rojên din jî li wî cihê ku lê bû ma. ⁷Di pey de wî ji şagirtên xwe re got: “Em dîsa herin Cihûstanê.” ⁸Şagirtan jê re got: “Ya Mamoste, hê niha bû Cihû li kevirkirina te digeriyar, ma tu dîsa diçî wê derê?” ⁹Îsa bersîva wan da: “Ma di rojekê de diwanzdeh saet tunin? Heke yek bi roj bigere, naterpile, çimkî ew ronahiya vê dinyayê dibîne. ¹⁰Lê heke yek di şevê de bigere, ew dişewişe, çimkî bi wî re ronahî tune.” ¹¹Piştî vê axaftinê, wî ji wan re got: “Dostê me Lazar bi xew ve çûye, lê ez diçim wî hişyar bikim.” ¹²Şagirtan jê re got: “Ya Xudan, heke ew ketibe xewê, ewê qenc bibe.” ¹³Niha Îsa li ser mirina wî digot, lê wan texmîn kir ku ew li ser razana wî dibêje. ¹⁴Li ser vê yekê Îsa bi eşkereyî ji wan re got: “Lazar miriye. ¹⁵Û ji bo we ez dilşa me ku ez ne li wê derê bûm; da ku hûn bawer

bikin. De niha rabin em herin ba wî.”¹⁶ Hingê Tûmayê ku jê re Cêwî digotin, ji hevalên xwe yên şagirt re got: “Em jî herin, da ku em bi wî re bimirin.”

Vejin* û jiyân

¹⁷Dema ku Îsa hat, wî dît ku beriya çar rojan Lazar kirine gorê. ¹⁸Beytanya nêzîkî Orşelîmê bû û li dora sê kîlometreyan jê dûr bû. ¹⁹Gelek Cihû hatibûn ba Merta û Meryemê, da ji ber mirina birayê wan li ber dilê wan bidin.

²⁰Dema ku Mertayê bihîst ku Îsa tê, ew çû pêşiya wî. Lê Meryem li malê ma. ²¹Mertayê ji Îsa re got: “Ya Xudan, heke tu li vir bûyayî, birayê min nedimir. ²²Niha jî ez dizanim tu çî ji Xwedê bixwazî, ewê bide te.” ²³Îsa ji wê re got: “Birayê te wê dîsa rabe.” ²⁴Mertayê lê vegerand: “Ez dizanim Roja Dawîn, Roja* Vejinê ewê dîsa rabe.” ²⁵Îsa ji wê re got: “Vejin* û jiyân ez im, yê ku bawerî bi min anîbe, miribe jî ewê bijî. ²⁶Û her kesê ku dijî û baweriyê bi min bîne, qet namire. Tu baweriyê bi vê tînî?” ²⁷Mertayê ji wî re got:

“Erê ya Xudan*, min bawerî anî ku tu Mesîh î, Kurê Xwedê yî, yê ku wê bihata dinyayê.”

Îsa digirî

²⁸Piştî ku wê ev got, çû gazî xwişka xwe Meryemê kir û bi dizî got: “Mamoste li vir e û ew gazî te dike.” ²⁹Gava ku Meryemê ev bihîst, zû rabû çû ba Îsa. ³⁰Îsa hê negihîştibû gund û hê li wî cihê ku Merta hatibû pêşiya wî bû. ³¹Cihûyên ku li malê bi wê re bûn û li ber dilê wê didan, gava dîtî ku Meryem zû rabû derket derve, dan pey wê. Wan texmîn kir ku ew diçe ser gorê bigirî. ³²Dema ku Meryem hat cihê ku Îsa lê bû, ew dît, xwe avêt lingên wî û got: “Ya Xudan, heke tu li vê derê bûyayî, birayê min nedimir.” ³³Gava ku Îsa çav bi giriyê wê û bi giriyê Cihûyên ku pê re hatibûn ket, ji kûr ve naliya û kederê ruhê wî girt. ³⁴Wî ji wan pirsî: “We ew li ku derê veşart?” Wan jê re got: “Ya Xudan, were û bibîne.” ³⁵Îsa giriya. ³⁶Hingê Cihûyan got: “Binihêrin, çiqas ji wî hez dikir!” ³⁷Lê hinekan ji wan got: “Ma yê ku çavên ê kor vekirin, nikaîbû tişteki bike ku ev mirov jî nemire?”

Îsa Lazarê mirî radike

³⁶Li ser vê yekê Îsa dîsa ji kûr ve naliya û gihîşt ser gorê. Gor şkeftek bû û kevirek li ber derê wê bû. ³⁹Îsa got: "Kevir rakin." Xwişka yê mirî Mertayê ji wî re got: "Ya Xudan, êdî niha bîhn ketiye laşê wî, çar roj e ku ew miriye." ⁴⁰Îsa ji wê re got: "Ma min ji te re negot ku tu bawer bikî, tê mezinahiya Xwedê bibînî?" ⁴¹Li ser vê yekê wan kevir rakir. Îsa serê xwe berjor kir û got: "Bavo, ji ber ku te ez bihîstim, ez ji te re şikir dikim. ⁴²Ez dizanim ku tu hergav min dibihîzî, lê min ev got ji bo ku xelkên li hawirdor rawestiyane baweriyê binin ku te ez şandime."

⁴³Piştî ku wî weha got, ew bi dengekî bilind qîriya: "Lazar, were derve!" ⁴⁴Zilamê mirî, dest û ling bi caw pêçayî û serçavê wî bi destmalekê nixamtî derket derve. Îsa ji wan re got: "Wî vekin û bihêlin bila here."

Şêwira kuştina Îsa

⁴⁵Li ser vê yekê gelek Cihûyên ku hatibûn ba Meryemê û karên ku Îsa kiribûn dîtin,

bawerî bi wî anîn. ⁴⁶Lê hinek ji wan jî çûn ba Fêrisiyan û tiştên ku Îsa dikirin ji wan re gotin. ⁴⁷Li ser vê yekê Fêrisî û serekên kahînan civîna* xwe ya mezin çêkirin û gotin: “Emê çi bikin? Ev zilam gelek nîşaniyan raber dike. ⁴⁸Heke em wî weha bihêlin, hemû kes wê baweriyê bi wî bîne û Romayî jî wê werin, cihê me yê pîroz û miletê me ji holê rakin.”

⁴⁹Yekî ji nav wan, Qeyafayê ku wê salê Serokkahîn bû ji wan re got: “Hûn qet tiştêkî fêrî nakin. ⁵⁰Ma hûn nafikirin, ji bo ku tevahiya milet helak nebe, di oxira gel de mirovek bimire, ji bo we çêtir e.” ⁵¹Wî ev ji ber xwe negot. Ji ber ku ew Serokkahîne wê salê bû, wî pêxemberîti kiribû ku Îsa wê di ber milet de bimire. ⁵²Ne bi tenê di oxira wî miletî de, lê ewê ji bo civandin û yekîtiya zarokên Xwedê yê belavbûyî jî bimira. ⁵³Îcar piştî wê rojê şêwira kuştina Îsa kirin.

⁵⁴Ji ber vê yekê Îsa êdî bi eşkereyî di navbera Cihûyan de negeriya. Lê ew jî wê derê derket, çû herêmeke nêzîkî çolê, bajarê ku jê re Efrayîm digotin; bi şagirtên xwe re li wê derê ma.

⁵⁵Cejina Derbasbûnê ya Cihûyan nêzîk bû.

Gelek kesên ji gundên hawirdor, ji bo ku li gora adetê, xwe paqij bikin, beriya Cejina Derbasbûnê hilkişiyên Orşelîmê. ⁵⁶Ew li wê derê li Îsa digeriyan û gava li perestgehê radiwestiyan, ji hevdû dipirsîn: “Hûn çi dibêjin? Ma ew nayê Cejinê?” ⁵⁷Fêrisî û serekên kahînan jî emir derxistibûn; heke kesek bizane ew li ku derê ye, divê haya wan pê bixe, da ku ew wî bigirin.

Îsa li Beytanyayê

12 Îcar şeş roj beriya Cejina Derbasbûnê, Îsa hat Beytanyayê, ew cihê Lazarê ku Îsa ew ji nav miriyan rakiribû lê dima. ²Li wê derê wan ziyafetek da wî. Mertayê jî xizmet dikir. Yek ji wan kesên ku bi Îsa re li ser sifrê rûdiniştin Lazar bû. ³Meryemê ji bîhna rûnê sumbulê xurû yê pir hêja lîtirek* Romî bi lingên Îsa de kir û di pey de bi porê xwe lingên wî zuwa kirin. Tevahiya malê bi bîhna rûnê sumbulê tije bû. ⁴Îcar ji şagirtên wî yekî, Cihûdayê Îsxeryotî (yê ku wê piştire ew bida dest) got: ⁵“Çima ev rûnê sumbulê bi sê sed zîvî* nehat firotin û li belengazan nehat belav-

kirin?” ⁶Wî ev ne ji bo ku li ber belenga-zan diket, lê ji ber ku ew diz bû got. Xelîtikê* peran bi wî re bû û tiştê ku diketê jê didizî.

⁷Îsa got: “Dev ji jinikê berde. Bila vî ji bo roja ku ezê werim veşartin hilîne. ⁸Çimkî wê belengaz hergav bi we re bin, lê hûnê hergav min bi xwe re nebînin.”

Şêwira kuştina Lazar

⁹Dema ku elaleteke mezin ji Cihûyan bihîst ku Îsa li wê derê ye, ew elalet hat; ew ne bi tenê ji bo Îsa hat, lê ji bo Lazarê ku ji nav miriyan rakiribû jî bibînin. ¹⁰Îcar serekên kahînan şêwira kuştina Lazar jî kirin. ¹¹Çimkî ji rûyê wî gelek Cihû diçûn bawerî bi Îsa dianîn.

Îsa tê Orşelîmê

¹²Dotira rojê elaleteke mezin e ku hatibû Cejinê, gava bihîst ku Îsa tê Orşelîmê, ¹³wan rahişt guliyên xurmeyan, çûn pêşiya wî û qîriyan,

“Hosanna!

Yê ku bi navê Xwedê tê pîroz be!”

Padîşahê Îsraêlê pîroz be!

¹⁴Îsa dehşikek* dît û lê siwar bû, wek ku di Kitêba Pîroz de hatiye nivîsîn: ¹⁵“Netirse, ey keça Siyon. Va ye, padîşahê te li ser piştê dehşikê siwar e û tê.”

¹⁶Şagirtên wî di destpêkê de ev fêm nekirin, lê dema ku ev rûmet ji Îsa re hat nîşan dan, wê gavê hat bîra wan ku ev tişt ji bo wî hatine nivîsîn û wan ev tişt ji bo wî kirin. ¹⁷Îcar wan kesan şahidî dikir, yê ku dema ku wî ji gorê gazî Lazar kir û ew ji nav miriyan rakir pê re bûn. ¹⁸Ji ber vê yekê xelk çû pêşiya wî, çimkî wan bihîstibû ku wî ev nîşanî raber kiriye. ¹⁹Loma Fêrisiyan ji hev re got: “Hûn dibînin tiştê ji destê we nayê; binihêrin çawa teva-hiya dinyayê daye pey wî.”

Hinek Yewnanî* li Îsa digerin

²⁰Di nav wan kesan de, yê ku ji bo di cejinê de biperizin* hilkişiyabûn Orşelîmê, hinek Yewnanî* jî hebûn. ²¹Îcar ev hatin ba Fîlîpoyê ji bajarê Beytsayda Celîlê û ji wî re gotin: “Ezbenî, em dixwazin Îsa bibînin.” ²²Fîlîpo çû ev ji Endrawis re got. Endrawis û Fîlîpo jî çûn

ji Îsa re gotin. ²³Îsa bersîva wan da: “Saeta ku Kurê Mirov wê bê rûmetkirin hat. ²⁴Bi rastî, bi rastî ez ji we re dibêjim; heke liba genim nekeve erdê û nemire, bi tenê dimîne, lê ku ew bimire gelek ber dide. ²⁵Yê ku ji canê xwe hez bike, wî winda dike; lê yê ku li vê dinyayê ji canê xwe nefret bike, wî ji bo jiyana herheyî hiltîne. ²⁶Yê ku dixwaze ji bo min xizmetê bike, bila li pey min were. Ez li ku derê bim, yê ku ji min re xizmetê dike jî wê li wê derê be. Her kesê ku ji min re xizmetê bike, wê Bav wî bide rûmet kirin.

Îsa mirina xwe diyar dike

²⁷“Niha dilê min teng dibe. Divê ez çi bibêjim? Ez bibêjim: ‘Bavo, min ji vê saetê rizgar bike?’ Na, ji bo vê yekê ez hatime vê saetê. ²⁸Bavo, navê xwe bi rûmet bike.” Li ser vê yekê dengê ji ezmanan hat: “Min ew bi rûmet kir û ezê dîsa wî bi rûmet bikim.”

²⁹Ev elaleta ku li wê derê dima û ev bihîst, got: “Ezman qîriya.” Hinekan jî digot: “Mil-yaketek bi wî re peyivî.” ³⁰Îsa bersîv da û got: “Ev deng ne ji bo min, lê ji bo we hat. ³¹Niha

ye hukumê vê dinyayê; niha wê serokê vê dinyayê bê avêtin derve. ³²Dema ku ez ji erdê ber bi jor ve bêm hildan, ezê hemû kesî ber bi xwe ve bikişînim.” ³³Wî ev peyv, ji bo wê yekê got, ka ewê bi mirineke çawa bimire.

³⁴Îcar elaletê bersîva wî da: “Me ji Şerîetê bihîstiye ku wê Mesîh her û her bimîne. Çawa dibe ku tu dibêjî: ‘Divê Kurê Mirov ber bi jor ve bê hildan’? Kî ye ev ‘Kurê Mirov’?” ³⁵Îsa ji wan re got: “Ronahî hê ji bo demeke kurt bi we re ye. Hê ku ronahî bi we re ye, bi rê ve herin, da ku tarî bi ser we de negire. Yê ku di tariyê de bi rê ve diçe, nizane diçe ku derê. ³⁶Hê ku ronahî bi we re ye, baweriyê bi ronahiyê bînin da ku hûn bibin zarokên ronahiyê.”

Bêbaweriya Cihûyan

Piştî ku Îsa weha peyivî, çû û xwe ji ber wan veşart. ³⁷Bi ser ku wî li ber wan evqas nîşanî raber kiribûn, hê jî wan bawerî bi wî nedianî. ³⁸Ev hemû ji bo ku gotina Îşaya pêxember were çih qewimîn:

“Ya Xudan, kê bawerî bi xebera ku
me da anî?”

Û zendê Xwedê ji kê re hat
diyarkirin?"

³⁹Ji ber vê yekê wan nikaribû baweriyê bînin.
Çimkî Îşaya ev jî gotiye:

⁴⁰“Wî çavên wan kor kiriye
û dilê wan hişk kiriye.

Da ku bi çavê xwe nebînin,
û bi dilê xwe fêm nekin û
venegerin

ku ez jî wan qenc nekim.”

⁴¹Îşaya weha gotiye, çimkî wî mezinahiya
Îsa dîtiye û li ser wî peyiviye. ⁴²Lê belê dîsa jî
ji serekan gelean bawerî bi wî anîn. Lê ji ber
tirsê Fêrisiyan, ji bo ku ji kinîştê neyên avêtin,
ev eşkere nekirin. ⁴³Çimkî wan jî pesinê
Xwedê bêtir, ji pesinê mirovan hez kir.

Gotina ku di roja dawiyê de hukum dike

⁴⁴Îsa bi dengê bilind got: “Yê ku baweriyê
bi min tîne, ne bi min, lê bi yê ku ez şandime
baweriyê tîne. ⁴⁵Û yê ku min dibîne, yê ku ez
şandime dibîne. ⁴⁶Ez bi ronahîti hatim din-
yayê, da her kesê ku baweriyê bi min bîne di
tariyê de nemîne. ⁴⁷Ez li yê ku gotina min

bibihîze û bi cih neyîne hukum nakim. Çimkî ez nehatim ku li dinyayê hukum bikim, lê ez hatim ku dinyayê rizgar bikim. ⁴⁸Her kesê ku min red dike û bi gotinên min nake, yekî ku li wî hukum bike heye. Ew gotina ku min gotiye, ew gotin wê di Roja Dawî de li wî hukum bike. ⁴⁹Çimkî ez ji ber xwe nepeyivîm. Tiştê ku ez dibêjim û tiştê ku ez dipeyivim Bavê ku ez şandime emir daye min. ⁵⁰Ez dizanim ku emirê wî, jiyana herheyî ye. Ji ber vê yekê tiştên ku ez dipeyivim, Bavê min çawa ji min re gotiye ez wusa dibêjim.”

Nefsbiçûkiya Îsa

13 Îcar beriya Cejina Derbasbûnê, Îsa dizanî saeta wî ya ku vê dinyayê berde û here ba Bav hatiye. Wî ji hemû yên xwe yên li dinyayê hez kiribû û heta dawiyê ji wan hez kir. ²Di dema xwarina şîva êvarê de, ji xwe hingê Îblîs kiribû dilê Cihûdayê kurê Şimûnê Îsxeryotî, ku Îsa bide dest. ³Îsa dizanî ku Bav hemû tişt daye destên wî û ew ji ba Xwedê hatiye û ewê dîsa vegere ba Xwedê. ⁴Îcar ji ser xwarinê rabû, ebayê xwe danî aliyekî û

pêşgîrek hilda, li pişta xwe pêça. ⁵Di pey de av kir leganekê û dest bi şûştina lingên şagirtên xwe kir û ew bi pêşgîra li pişta xwe pêçayî zuwa kirin. ⁶Îcar ew hat ba Şimûn-Petrûs, Şimûn-Petrûs jê re got: “Ya Xudan, ma tê lingên min bişoyî?” ⁷Îsa lê vegerand û got: “Niha tu fêm nakî ez çi dikim, lê piştire tê fêm bikî.” ⁸Şimûn-Petrûs jê re got: “Tu caran tu lingên min naşoyî!” Îsa bersîva wî da: “Heke ez te neşom, li ba min para te tune.” Şimûn-Petrûs lê vegerand û got: “Wê gavê ya Xudan, ne bi tenê lingên min, dest û serê min jî bişo!” ¹⁰Îsa jê re got: “Yê ku hatiye şûştin, ji bilî lingên wî, ne hewce ye ku dereke wî ye din bê şûştin. Ew bi tevahî paqij e. Ne ku hûn hemû paqij in.” ¹¹Çimkî Îsa dizanî wê kî wî bide dest, ji ber vê yekê wî gotibû: “Hûn hemû ne paqij in.”

¹²Îcar piştî ku wî lingên wan şûştin, ebayê xwe li xwe kir û dîsa li ser sifrê rûnişt. Wî ji wan pirsî: “Ma hûn dizanin ku min ji bo we çi kir? ¹³Hûn gazî min dikin: ‘Mamoste’ û ‘Xudan’ hûn rast dibêjin, çimkî ez ew im. ¹⁴Bi ser ku ez Xudan û Mamoste me jî, min lingên we şûştin, divê hûn jî lingên hevdû bişon.

¹⁵Min mînakek nîşanî we da, wek ku min ji bo we kir, ku hûn jî wusa bikin. ¹⁶Bi rastî, bi rastî ez jî we re dibêjim: Xulam ne di ser axayê xwe re ye, ne jî yê ku hatiye şandin, di ser ê ku ew şandiye re ye. ¹⁷Madem hûn bi van tiştan dizanin, heke hûn wan bi cih bînin, hûnê bextiyar bibin.

Îsa girtina xwe dide zanîn

¹⁸“Ez ji bo we tevan nabêjim; ez dizanim min kî hilbijartine. Lê divê nivîsîna pîroz were cih: ‘Yê ku nanê min xwar

Destê xwe li min rakir.’

¹⁹“Ez van niha, beriya ku bibin ji we re dibêjim. Wusa ku dema ew bibin, hûn baweriyê bînin ku ez ew im. ²⁰Bi rastî, bi rastî ez jî we re dibêjim: Kesê, yê ku ez dişînim qebûl bike, min qebûl dike û yê ku min qebûl bike, yê ku ez şandime qebûl dike.”

²¹Piştî ku Îsa ev tişt gotin, di ruh de gelek reht* bû; wî bi eşkereyî şahidî kir û got: “Bi rastî, bi rastî ez jî we re dibêjim: Ji nav we yek wê min bide dest.”

²²Şagirtan li hevdû nihêrt û şaş man, ka ew

li ser kê dibêje. ²³Yekî ji şagirtên wî, yê ku Îsa jê hez dikir, pala xwe dabû singê Îsa. ²⁴Şimûn-Petrûs ji wî re îşaret kir û got: “Bipirse, ka li ser kê dibêje.” ²⁵Wî jî, ku xwe paldabû singê Îsa, pirsî: “Ya Xudan, kî ye ew?”

²⁶Îsa bersîv da û got: “Ez pariyê nan li xwarinê bixim û bidim kê ew e.” Di pey de wî pariyek nan hilda, li xwarinê xist û da Cihûdayê kurê Şimûnê Îsxeryotî. ²⁷Piştî ku Cihûda pariyê nan stand, Îblîs ket dilê wî. Îsa ji wî re got: “Tê çî bikî niha zû bike.” ²⁸Lê yên ku li ser sifrê rûdiniştin, tu kesî fêm nekir ku wî çima weha got. ²⁹Ji ber ku xelîtikê* peran bi Cihûda re bû, hin ji wan fikirîn ku Îsa dibêje: “Tiştên ku ji bo cejinê ji me re lazim in bikire,” an “Hin tiştan bide belengazan.” ³⁰Gava ku Cihûda pariyê nan stand, di cih de derket derve. Û şev bû.

Emirekî nû: Ji hevdû hez bikin

³¹Dema ku ew derket derve, Îsa got: “Niha Kurê Mirov hat birûmetkirin û Xwedê jî bi wî hat birûmetkirin. ³²Heke Xwedê bi wî hatibe birûmetkirin, Xwedê jî wê wî bi xwe bi rûmet

bike. Hem jî wê wî di cih de bi rûmet bike.
³³Zarno! Ez hê demeke kurt bi we re me.
Hûnê li min bigerin, lê wek ku min ji Cihûyan
re got, niha ez ji we re jî dibêjim, hûn nikarin
bên cihê ku ez diçimê.

³⁴“Ez emirekî nû didim we: Ji hevdû hez
bikin. Wek ku min ji we hez kir, hûn jî ji
hevdû hez bikin. ³⁵Dema ku hûn ji hevdû hez
bikin, bi vê yekê wê hemû kes bizane ku hûn
şagirtên min in.”

Îsa dizane ku Petrûs wê wî înkare bike

³⁶Şimûn-Petrûs jê pirsî: “Ya Xudan, tu bi ku
derê ve diçî?” Îsa bersîva wî da: “Cihê ku ez
diçimê, niha tu nikarî li pey min werî, lê piştê
tê li pey min bêyî.” ³⁷Petrûs jê re got: “Ya
Xudan, çima ez niha nikarim li pey te bêm?
Ezê ji bo te canê xwe bidim.” ³⁸Îsa bersîva wî
da: “Ma tê ji bo min canê xwe bidî? Bi rastî,
bi rastî ez ji te re dibêjim, hê dîk bang nedayî,
tê sê caran min înkare bikî.

Riya ku diçe Bav

14 “Bila dilê we reht nebe. Baweriya xwe bi Xwedê bînin û baweriya xwe bi min jî bînin. ²Di mala Bavê min de gelek cihên ku lê bê mayin, hene. Heke tunebûya, ma minê jî we re bigota ku ez diçim ji we re cih amade bikim? ³Dema ku ez çûm û min jî we re cih amade kir, ezê dîsa werim û we bibim ba xwe; da ku cihê ez lê bim, hûn jî li wê derê bin. ⁴Hûn bi riya cihê ku ez diçimê dizanin.”

⁵Tûma jê re got: “Ya Xudan, em nizanin tu diçî ku derê, emê çawa bi rê bizanin?” ⁶Îsa jî wî re got: “Rê, rastî û jiyan ez im. Heta ku ne bi destê min be tu kes nayê ba Bav. ⁷Heke we ez nas bikirama, we wê Bavê min jî nas bikira. Îcar ji niha ve hûn wî nas dikin û we ew dîtiye.”

⁸Fîlîpo jê re got: “Ya Xudan, ka Bav nîşanî me bide, ev têra me dike!” ⁹Îsa jê re got: “Ey Fîlîpo, evqas dem ez bi we re me, ma hê jî te ez nas nekirime? Yê ku ez dîtime, Bav dîtiye; tu çawa dibêjî ‘Bav nîşanî me bide’? ¹⁰Ma tu bawer nakî ku ez bi Bav re me û Bav jî bi min re ye? Gotinên ku ez ji we re dibêjim, ez ji ber xwe nabêjim. Lê Bavê ku bi min re dimîne,

karên xwe dike. ¹¹Ji min bawer bikin ku ez bi Bav re me û Bav jî bi min re ye. Yek car nebe ji ber van karan baweriyê bînin. ¹²Bi rastî, bi rastî ez ji we re dibêjim, yê ku baweriyê bi min bîne, karên ku ez dikim wê ew bi xwe jî bike. Ewê hê karên mezintir jî bike, çimkî ez diçim ba Bav. ¹³Bi navê min hûn çi bixwazin, ezê bikim, da ku Bav bi Kur re bi rûmet bibe. ¹⁴Heke hûn bi navê min tiştêkî ji min bixwazin, ezê bikim.

Îsa sozê şandina Ruhê* Pîroz dide

¹⁵“Heke hûn ji min hez bikin, hûnê emirên min bi cih bînin. ¹⁶Ez jî, ezê ji Bav bixwazim û ewê Alîkarekî din bide we ku her û her bi we re bimîne. ¹⁷Ew Ruhê Rastiyê ye ku dinya nikare wî qebûl bike, çimkî ne wî dibîne û ne jî wî nas dike. Lê hûn wî nas dikin, çimkî ew bi we re dimîne û ewê di dilê we de be.

¹⁸“Ez we sêwî nahêlim; ezê dîsa bêm ba we. ¹⁹Piştî demeke kurt, êdî dinya min nabîne, lê hûnê min bibînin. Madem ez dijîm, hûnê jî bijîn. ²⁰Wê rojê hûnê bizanin ku ez bi Bavê xwe re me, hûn bi min re ne û ez jî bi we re me.

²¹“Yê ku emirên min qebûl dike û wan bi cih tîne, ew e yê ku ji min hez dike. Yê ku ji min hez dike, ewê ji aliyê Bavê min ve bê hezkirin. Ezê jî ji wî hez bikim û xwe ji wî re eşkere bikim.”

²²Cihûda (ne yê Îsxeryotî) ji wî re got: “Ya Xudan, ev çawa dibe ku tê xwe ji me re eşkere bikî, lê xwe ji dinyayê re eşkere nakî?”

²³Îsa bersîva wî da û got: “Her kesê ku ji min hez bike, bi gotina min dike. Wê Bavê min jî ji wî hez bike û emê werin ba wî û mala xwe li ba wî ava bikin. ²⁴Yê ku ji min hez neke, bi gotinên min jî nake. Gotina ku hûn dibihîzin ne ya min e, lê ya wî Bavî ye, ku ez şandime. ²⁵Ez van ji we re dibêjim, hê ku ez li ba we me. ²⁶Lê Alîkar – Ruhê* Pîroz – yê ku Bav wê bi navê min bişîne, ewê hemû tiştî hînî we bike û her tiştên ku min ji we re gotin bîra we.

²⁷“Ez aştîyê ji we re dihêlim; ez aştîya xwe didim we. Ez wek ku dinya dide we nadim. Bila dilê we reht nebe û netirsîn! ²⁸We bihîst ku min ji we re got: ‘Ez diçim, lê ezê dîsa bêm ba we!’ Heke we ji min hez bikira, hûnê şa bibûna ji ber ku ez diçim ba Bav. Çimkî Bav

di ser min re ye. ²⁹Min ev niha berî ku biqewimin gotin; da ku, dema ew biqewimin, hûn bawer bikin. ³⁰Ji vê demê bi şûn de ez bi we re pir napeyivim. Çimkî serokê vê dinyayê tê û tu tiştê wî bi min re tune. ³¹Lê bila dinya bizane ku ez ji Bav hez dikim û Bav çawa emir daye min ez wusa dikim.

“Rabin, em ji vir herin.

Mêwa rastîn

15 “Ez mêwa rastîn im, Bavê min jî rezvan e. ²Ew her şivika min a ku fêkî nade dibire; her şivika ku fêkî dide jî, ji bo ku bêtir fêkî bide dikezixîne û paqij dike. ³Bi gotina ku min ji we re got, ji xwe hûn paqij in. ⁴Bi min re bimînin, ez jî bi we re. Çawa ku şivik bi mêwê ve nemîne nikare ji ber xwe fêkî bide, hûn jî wusa bi min re nemînin hûn nikarin fêkî bidin.

⁵“Mêw ez im, hûn jî şivik in. Her kesê ku bi min re dimîne û yê ku ez bi wî re me ew zêde fêkî dide. Çimkî bêyî min hûn nikarin tu tiştî bikin. ⁶Her kesê ku bi min re nemîne, wê wek şivika mêwê bê avêtin derve û hişk bibe.

Hingê ew tèn civandin, tèn avêtin nav agir û dişewitin. ⁷Heke hûn bi min re bimînin û gotinên min li ba we bimînin, hûn çi dixwazin bixwazin, wê ji bo we bê dayîn. ⁸Bavê min bi vê yekê, bi zêde fêkî dayîna we bi rûmet dibe û bi vî awayî hûnê bibin şagirtên min.

⁹“Mîna ku Bav ji min hez kiriye, min jî wusa ji we hez kir. Di hezkirina min de bimînin. ¹⁰Heke hûn emirên min bi cih bînin, hûnê di hezkirina min de bimînin; çawa ku min emirên Bav bi cih anîn û ez di hezkirina wî de dimînim. ¹¹Min ev ji we re gotin, da ku şabûna min bi we re be û şabûna we tamam bibe. ¹²Emirê min ev e: Ji hevdû hez bikin, wek ku min ji we hez kir. ¹³Tu hezkirin ne di ser wê hezkirinê re ye ku mirovek di ber dostên xwe de canê xwe bide. ¹⁴Heke hûn emirên ku min li we kirin bi cih bînin, hûn dostên min in. ¹⁵Êdî ez ji we re nabêjim ‘xulam’; ji ber ku xulam nizane ku axayê wî çi dike. Ez ji we re dibêjim dostên min. Çimkî her tiştên ku min ji Bavê xwe bihîstin, min bi we dan zanîn. ¹⁶We ez ne hilbijartim, lê min hûn hilbijartin û kifş kirin da ku hûn herin fêkî bidin û fêkiyê we bimîne. Ji bo ku hûn bi

navê min her çi ji Bav bixwazin ew bide we.
17 Ez van tiştan li we emir dikim, da ku hûn ji hevdû hez bikin.

Dijminatiya dinyayê

18 "Heke dinya ji we nefret bike, bizanin ku wê beriya we ji min nefret kiriye. 19 Heke hûn ji dinyayê bûna, dinyayê wê ji yên xwe hez bikira. Lê ji bo ku min hûn ji dinyayê hilbijartine, hûn ne ji dinyayê ne. Ji ber vê yekê dinya ji we nefret dike. 20 Peyva ku min ji we re got bi bîr bînin: 'Xulam ne di şer axayê xwe re ye.' Heke wan zulm li min kiribe, wê li we jî zulmê bikin. Heke wan bi gotina min kiribe, wê bi gotina we jî bikin. 21 Lê van hemûyan ji ber navê min wê bi we bikin, çimkî ew, yê ku ez şandime nas nakin.

22 "Heke ez nehatama û min ji wan re negotibûya, wê gunehên wan tunebûya. Lê niha ew nikarin bibêjin ku em bêguneh in. 23 Yê ku ji min nefret dike, ji Bavê min jî nefret dike. 24 Karên ku tu kesî nekirine, heke min di nav wan de nekiribûna, wê gunehên wan tunebûna. Lê niha hem dîtin û hem ji

min hem jî ji Bavê min nefret kirin. ²⁵Lê belê ev yek bû, da ev gotina ku di Şerîeta wan de hatiye nivîsîn bê cihê xwe:

‘Wan bêsedem ji min nefret kir’

²⁶“Alîkarê ku ezê ji ba Bav ji we re bişînim, ew Ruhê Rastiyê ku ji ba Bav tê; dema ew bê, ewê ji bo min şahidiyê bike. ²⁷Hûnê jî şahidiyê bikin, çimkî ji destpêkê ve hûn bi min re bûn.

16 “Min ev tişt ji we re gotin, ji bo ku hûn ji rê dernekevin. ²Ewê we ji kînîştan bavêjin derve. Erê demeke wusa tê, her kesê ku we bikuje wê bibêje qey ku xizmeta Xwedê dike. ³Wê van bikin, çimkî wan ne Bav nas kir û ne jî ez. ⁴Lê belê min ev ji we re gotin; da ku dema wextê wan hat, hûn bi bîr bînin ku min ev ji we re gotine.

Karê Ruhê* Pîroz

“Min ev di destpêkê de ji we re negotin, çimkî ez bi we re bûm. ⁵Lê niha ez diçim ba yê ku ez şandime. Û ji nav we tu kes ji min napirse: ‘Tu bi ku derê ve diçî?’ ⁶Îcar ji ber ku min ev ji we re gotin, dilê we bi xemgînî

tije bûye. ⁷Lê belê ez rastiyê ji we re dibêjim: Çûyina min ji bo we çêtir e. Heke ez neçim, Alîkar ji we re nayê. Lê heke ez herim, ezê wî ji we re bişînim. ⁸Dema ku ew were, ewê li ser guneh, rastî û hukumkirinê dinyayê hişyar bike û bala wê bikişîne. ⁹Li ser guneh, çimkî ew baweriyê bi min naynin. ¹⁰Li ser rastiyê, çimkî ez diçim ba Bav û êdî hûn min nabînin. ¹¹Li ser hukum, çimkî li serokê vê dinyayê hatiye hukumkirin.

¹²“Hê gelek tiştên ku ez ji we re bibêjim hene, lê niha hûn nikarin wan ragirin. ¹³Lê dema ku ew Ruhê Rastiyê were, wê berê we bi aliyê hemû rastiyan ve bike. Çimkî ewê ji ber xwe nepeyive, tiştên ku bibihîze wê bibêje û tiştên ku wê di pêş de bibin, wê bi we bide zanîn. ¹⁴Ewê min bi rûmet bike, çimkî ewê ji yê min bistîne û bi we bide zanîn. ¹⁵Her çiyê Bav hebe, yê min e. Ji ber vê yekê min got wê ji yê min bistîne û bi we bide zanîn.

Xemgînî û şahî

¹⁶“Piştî demeke kurt, êdî hûn min nabînin. Dîsa piştî demeke kurt hûnê min bibînin.”

¹⁷Îcar ji şagirtên wî hinekan ji hevdû re gotin: “Ev çi ye ku ew ji me re dibêje? ‘Piştî demeke kurt hûn min nabînin û dîsa piştî demeke kurt hûnê min bibînin.’ Di gel vê jî dibêje: ‘Çimkî ezê herim ba Bav’?” ¹⁸Îcar wan digot: “‘Ev dema kurt’ a ku dibêje çi ye? Em fêm nakin ku ew çi dibêje.”

¹⁹Îsa dizanî ku ew dixwazin jê bipirsin; li ser vê yekê wî ji wan re got: “Hûn li ser gotina min a ‘Piştî demeke kurt hûnê min nebînin û dîsa piştî demeke kurt hûnê min bibînin’ ji hev dipirsin? ²⁰Bi rastî, bi rastî ez ji we re dibêjim, hûnê bigirîn û li xwe bixin, lê wê dinya şa bibe. Hûnê xemgîniyê bikişînin, lê wê xemgîniya we bibe şahî. ²¹Dema ku jin zarok tîne dinyayê, êşê dikişîne, çimkî saeta wê hatiye. Lê piştî ku zarok anî, bi wê şabûna ku mirovek hatiye dinyayê, êdî ew êşa xwe bi bîr nayne. ²²Niha hûn jî xemgîn in, lê ezê we dîsa bibînim û dilê we wê bi şahiyê tije bibe. Û tu kes wê vê şahiya we, ji we nestîne. ²³Dema ku ew roj bê, hûn tu tiştî ji min napirsin. Bi rastî, bi rastî ez ji we re dibêjim: Hûn bi navê min her çi ji Bav bixwazin ewê bide we. ²⁴Heta niha we bi navê min tu tişt

nexwest. Bixwazin, hûnê bistînin, wusa ku şahiya we tamam bibe.

Ez li hemberî dinyayê bi ser ketim

²⁵“Min ev ji we re bi meselan gotin. Dema ku ez êdî bi meselan ji we re nebêjim tê. Êdî ezê bi eşkereyî ji we re li ser Bav bibêjim.

²⁶Wê rojê hûnê bi navê min bixwazin û ez ji we re nabêjim ku ezê ji bo we ji Bav bixwazim.

²⁷Bav bi xwe ji we hez dike, çimkî we ji min hez kir û bawerî anî ku ez ji ba Xwedê hatime.

²⁸Ez ji ba Bav derketim û hatim dinyayê. Dîsa ez dinyayê dihêlim û diçim ba Bav.”

²⁹Şagirtên wî gotin: “Va ye, niha tu bi eşkereyî dipeyvî û qet meselekê nabêjî.

³⁰Niha em fêm dikin ku tu her tiştî dizanî û pirskirina kesî jî hewce nabînî. Ji ber vê yekê em baweriyê tînin ku tu ji ba Xwedê hatiyî.”

³¹Îsa ji wan re got: “Niha hûn baweriyê tînin? ³²Dem tê, erê hatiye jî, dema ku wê her yek ji we belav bibe, here cihê xwe û min bi tenê bihêle. Lê ez ne bi tenê me, çimkî Bav bi min re ye. ³³Min ev ji we re gotin da ku hûn bi min re di aştiyê de bin. Hûnê li dinyayê

tengasiyê bibînin, lê bi zirav bin! Ez li hemberî dinyayê bi ser ketim.”

Îsa ji bo bawermendan dua dike

17 Piştî ku Îsa ev tişt gotin, serê xwe ber bi ezmanan ve rakir û got: “Ya Bavo, wext hat! Kurê xwe bi rûmet bike, da ku Kur jî te bi rûmet bike. ²Çawa ku te desthilatî li ser hemû mirovan da wî; da ku jiyana herheyî bide hemû kesên ku te dane wî. ³Jiyana herheyî jî ev e: Ku ew bizanin tu bi tenê Xwedayê rast î, te û Îsa Mesîhê ku te şandiye nas bikin. ⁴Min tu li ser rûyê erdê bi rûmet kirî. Karê ku te sipartibû min, min ew bi cih anî. ⁵Niha, ya Bavo, bi wê rûmeta beriya ku dinya çêbibe ez li ba te bi rûmet bûm, bi wê min li ba xwe bi rûmet bike.

⁶“Min navê te, ji wan mirovan re eşkere kir ku te ji dinyayê dan min. Yên te bûn, te ew dan min û bi gotina te kirin. ⁷Ew niha dizanin, her tiştên ku te dane min ji te ne. ⁸Peyvên ku te dan min, min dan wan û wan jî ew qebûl kirin. Ew bi rastî dizanin ku ez ji te hatime û bawerî anîn ku te ez şandime.

⁹“Ez ji bo wan dua dikim. Ne ji bo dinyayê; ez ji bo yên ku te dane min dua dikim. Çimkî ew ên te ne. ¹⁰Hemû yên ku yên min in, yên te ne; yên te jî yên min in. Û ez bi wan bi rûmet bûme. ¹¹Êdî ez ne li dinyayê me, lê ew li dinyayê ne; niha ez têm ba te. Ya Bavê Pîroz! Bi navê xwe yê ku te da min wan biparêze, da ku ew jî wek me bibin yek. ¹²Dema ku ez bi wan re bûm, bi navê te yê ku te dabû min ez li wan bûm xwedî û min ew parastin, tu kes ji wan winda nebû, ji bilî kurê helakê; da ku nivîsîna pîroz were cih. ¹³Lê niha ez têm ba te û van gotinan hê ku ez li dinyayê me dibêjim, ji bo ku şabûna min di dilê wan de tamam bibe. ¹⁴Min peyva te gihand wan û dinyayê ji wan nefret kir. Çimkî, çawa ku ez ne ji dinyayê me, ew jî ne ji dinyayê ne. ¹⁵Ez dua dikim, ne ji bo ku tu wan ji dinyayê rakî, lê ji bo ku tu wan ji Yê Xerab biparêzî. ¹⁶Çawa ku ez ne ji dinyayê me, ew jî ne ji dinyayê ne. ¹⁷Wan bi rastiye pîroz bike û veqetîne; peyva te rastî ye. ¹⁸Wek ku te ez şandim dinyayê, min jî ew şandin dinyayê. ¹⁹Ez di ber wan de xwe dikim veqetandiyê pîroz, da ku ew jî bi rastiye pîroz bibin û veqetin.

²⁰“Ez ne bi tenê jî bo wan, lê jî bo yên ku bi gotina wan baweriyê bi min tînin jî dua dikim, ²¹da ku hemû bibin yek. Ya Bavo, çawa tu bi min re yî û ez bi te re me, bila ew jî bi me re bin. Bila bi vî awayî dinya baweriyê bîne ku te ez şandime. ²²Rûmeta ku te da min, min da wan; da ku ew bibin yek, wek ku em yek in: ²³Ez bi wan re, tu jî bi min re, da ku ew bigihîjin yekîtiyeke temam û dinya bizane ku te ez şandime û çawa ku tu jî min hez dikî, tu jî wan jî hez dikî.

²⁴“Ya Bavo, ez dixwazim ku yên te dane min, li cihê ku ez lê me bi min re bin, da ku rûmeta ku te daye min bibînin. Çimkî te beriya çêkirina dinyayê jî min hez kir. ²⁵Ya Bavê rastîparêz*! Dinya bi te nizane, lê heçî ez im ez bi te dizanim. Ev jî dizanin ku te ez şandime. ²⁶Min navê te bi wan da zanîn û ezê hê bidim zanîn, da ku hezkirina te ya jî min, bi wan re jî be û ez bi wan re bim.”

Girtina Îsa

18 Piştî ku Îsa ev tişt gotin, bi şagirtên xwe re derbasî aliyê din ê newala Qidronê bû. Li

wê derê baxçeyek hebû. Îsa û şagirtên xwe ketinê. ²Cihûdayê ku ew da dest jî ev cih dizanî, çimkî Îsa û şagirtên xwe gelek caran li wir li hev dicivîn. ³Îcar Cihûda komeke leşker û hin parêzgerên ku Fêrisî û serekên kahînan şandibûn, bi fanos, xetîre û çekan ve bi xwe re anîn û hat wê derê. ⁴Îsa dizanî ku wê çi were serê wî, îcar derket pêş û ji wan re got: “Hûn li kê digerin?” ⁵Wan lê vegerand û got: “Li Îsayê Nisretî!” Îsa ji wan re got: “Ez ew im.”

Cihûdayê ku Îsa da dest jî bi wan re bû. ⁶Gava ku Îsa ji wan re got: “Ez ew im!” ew ber bi paş ve çûn û ketin erdê. ⁷Li ser vê yekê Îsa dîsa ji wan pirsî: “Hûn li kê digerin?” Wan got: “Îsayê Nisretî.”

⁸Îsa bersîva wan da: “Min ji we re got ku ez ew im; madem hûn li min digerin bihêlin bila ev mirovên ha herin.” ⁹Wî ev got ji bo wê peyva ku wî berê gotibû rast derkeve: “Ji yên ku te dane min, min yek ji wan winda nekir.”

¹⁰Hingê Şimûn-Petrûs şûrê ku pê re bû kişand û daweşand xulamê Serokkahîn û guhê wî yê rastê jêkir. Navê xulam Malxo bû. ¹¹Îsa ji Petrûs re got: “Şûrê xwe bixe kalan! Ma ezê wê qedeha* ku Bav daye min venexwim?”

Li pêş Serokkahîn

¹²Piştî vê yekê koma leşkeran û serdarê wan û parêzgerên Cihûyan Îsa girtin û girêdan. ¹³Pêşî ew birin ba Henan ku xezûrê Qeyafa bû. Qeyafa Serokkahîne wê salê. bû. ¹⁴Ew Qeyafa bû ku ev şîreta “Di oxira gel de mirina yekî ji bo me çêtir e” li Cihûyan kiribû.

Înkarkirina Petrûs

¹⁵Şimûn-Petrûs û şagirtê din li pey Îsa diçûn. Ji ber ku ev şagirt nasê Serokkahîn bû, ew bi Îsa re ket hewşa Serokkahîn. ¹⁶Lê Petrûs li derve, li ber derî disekinî. Şagirtê ku nasê Serokkahîn bû derket derve û bi keçika xizmetkar a ku li derî dinihêrt re peyivî û Petrûs anî hindur. ¹⁷Keçika dergehvan ji Petrûs pirsî: “Ma tu jî ne yek ji şagirtên vî mirovî yî?” Petrûs got: “Na, ne ez im.”

¹⁸Di vê navê de xizmetkar û parêzger li ber agirê ku ji komurê hilkiribûn, rawestabûn û xwe germ dikirin, çimkî dinya sar bû. Petrûs jî li ba wan rawestabû û xwe germ dikir.

Pirskirina Serokkahîn

¹⁹Hingê Serokkahîn, Îsa li ser şagirtên wî û hînkirina wî kişand pirsê. ²⁰Îsa bersîv da û got: “Ez herdem bi eşkereyî bi dinyayê re peyivîm. Min li kinîşt û perestgeha ku hemû Cihû lê dicivîn hîn kir. Min tu tişt bi dizî negot. ²¹Tu çima min dikişînî pirsê? Ji yên ku ez bihîstîme bipirse, ka min ji wan re çi gotiye; ew dizanin ku min çi gotiye.”

²²Dema ku Îsa weha peyivî, parêzgerê ku li wê derê disekinî şeqamek lê xist û got: “Çawa tu bersîva Serokkahîn weha didî?” ²³Îsa lê veğerand û got: “Heke min neheq gotibe, neheqiya min nîşan bide. Lê heke ez rast dibêjim, tu çima li min dixî?” ²⁴Li ser vê yekê Henan ew girêdayî şand ba Qeyafayê Serokkahîn.

Petrûs dîsa Îsa înkâr dike

²⁵Di vê navê de Şimûn-Petrûs hê sekinîbû xwe germ dikir. Ji wî pirsîn: “Ma tu jî ne yek ji şagirtên wî yî?” Wî ev înkâr kir û got: “Na, ne ez im.” ²⁶Yek ji xizmetkarên Serokkahîn,

mirovê zilamê ku Petrûs guhê wî birîbû, jê pirsî: “Ma min tu di nav baxçe de bi wî re nedîtî?” ²⁷Petrûs dîsa ev înkâr kir û di wê gavê de dîk bang da.

Li pêş Pîlatoyê walî

²⁸Îcar Îsa ji ba Qeyafa birin qesra walî. Serê sibê zû bû û Cihû neketin qesrê, da ku adetên paqijiyê yên dînî xera nekin û bikarin xwarina Cejina Derbasbûnê bixwin. ²⁹Li ser vê yekê Pîlato derket derve, hat ba wan û pirsî: “Hûn vî mirovî bi çi sûcdar dikin?”

³⁰Wan bersîva wî da û got: “Heke ev ne mirovekî xerabkar bûya, me ew teslîmî te nedikir.” ³¹Pîlato ji wan re got: “Hûn bi xwe wî bibin û li gor Şerîeta xwe lê hukum bikin.” Cihûyan lê vegerand û got: “Destûra me tune ku em tu kesî bikujin.” ³²Ev qewimî, da ku gotina Îsa ya ku nîşan kiribû, ka ewê bi mirineke çawa bimire, were cih.

³³Li ser vê yekê Pîlato dîsa ket qesra walî, gazî Îsa kir û jê pirsî: “Ma tu Padîşahê Cihûyan î?” ³⁴Îsa lê vegerand û got: “Tu vê ji ber xwe dibêjî an hinekên din ev yek li ser

min ji te re gotine?”

³⁵Pîlato got: “Ma ez Cihû me? Miletê te bi xwe û serekên kahînan tu dayî destê min. Te çi kiriye?” ³⁶Îsa bersîv da û got: “Padîşahiya min ne ji vê dinyayê ye; heke padîşahiya min ji vê dinyayê bûya, wê xizmetkarên min, ji bo ku ez nekevim destê Cihûyan li ber xwe bidana. Lê padîşahiya min ne ji vê dinyayê ye.”

³⁷Pîlato jî jê re got: “Ma nexwe tu padîşah î?” Îsa bersîv da û got: “Tu dibêjî ku ez padîşah im. Ez ji bo vê yekê ji dayik bûme û ji bo vê yekê hatime dinyayê, da ku ez ji rastiye re şahidiyê bikim. Her kesê ku ji aliyê rastiye be guhê xwe dide dengê min.”

³⁸Pîlato jê pirsî: “Ma rastî çi ye?”

Îsa bi cezayê mirinê tê hukumkirin

Piştî vê pirsê, Pîlato dîsa çû derve ba Cihûyan û ji wan re got: “Ez tişteki nabînim ku mirov wî pê sûcdar bike. ³⁹Lê adeta we ye ku ez di Cejina Derbasbûnê de yekî girtî ji bo we berdim. Ma hûn dixwazin ku ez ji bo we padîşahê Cihûyan berdim?”

⁴⁰Wan dîsa bi qîrîn got: “Ne vî mirovî, lê Barabas berde!” Heçî Barabas e, serhildêrek* bú.

Îsa bi cezayê mirinê tê hukumkirin

19 Li ser vê yekê Pîlato Îsa girt û da ber qamçiyên. ²Leşkeran jî ji stiriyan tacek hûnandin û dan serê wî û ebayekî binefsî lêkirin. ³Îcar dihatin pêş wî û digotin: “Silav li te, ey Padîşahê Cihûyan!” Û şeqam li wî dixistin.

⁴Pîlato dîsa derket derve û ji wan re got: “Va ye, niha ez wî tînim ba we, derve; da ku hûn bizanin ku min tu sûcê wî nedîtiye.” ⁵Li ser vê yekê Îsa bi taca serê xwe ya ji stiriyan çêkirî û bi ebayê binefsî yê li xwe kirî ve derket derve. Pîlato ji wan re got: “Va ye, ew mirov!”

⁶Dema ku serekên kahînan û karmendan ew dît, qîriyan û gotin: “Wî li xaçê bixe, wî li xaçê bixe!” Pîlato ji wan re got: “Hûn bi xwe wî bibin li xaçê bixin. Ez bi xwe tu sûcê wî nabînim.”

⁷Cihûyan bersîva wî da û gotin: “Şerîeta me heye û li gor Şerîetê divê ew bimire. Çimkî wî xwe kiriye Kurê Xwedê.”

⁸Dema ku Pîlato ev gotin bihîst, ew hê bêtir tirsîya. ⁹Ew dîsa çû hindurê qesra walî û ji Îsa re got: “Tu ji ku derê yî?” Lê Îsa bersîva wî neda. ¹⁰Pîlato jî jê re got: “Ma tu bi min re napeyivî? Ma tu nizanî ku desthilatiya min heye ez te berdim û desthilatiya min heye te li xaçê jî bixim?”

¹¹Îsa lê vegerand û got: “Heke ji jor ji te re nehata dayîn, tu desthilatiya te wê li ser min tunebûya. Ji ber vê yekê gunehê wî, yê ku ez dam destê te mezintir e.”

¹²Hingê Pîlato dixebitî ku Îsa berde, lê Cihû qîriyan û gotin: “Heke tu vî mirovî berdî, tu ne dostê Qeyser î! Her kesê ku xwe padîşah bibîne, li hember Qeyser serî hildaye!”

¹³Dema ku Pîlato ev gotinên ha bihîstin, Îsa anî derve. Ew bi xwe jî li ser kursiyê hukumkirinê rûnişt, ku li cihê “Reqfa Kevir” bû – bi Îbranî jê re Gabata dihat gotin. ¹⁴Roja Amadekirinê ya Cejina Derbasbûnê bû. Saet li dora diwanzdeh, nîvro bû. Pîlato ji Cihûyan re got: “Va ye, padîşahê we!”

¹⁵Ew qîriyan: “Bila ji me dûr be, bila ji me dûr be! Wî li xaçê bixe!” Pîlato ji wan re got: “Ma ez padîşahê we li xaçê bixim?” Serekên

kahînan bersîva wî dan: “Ji Qeyser pê ve padîşahê me tune.” ¹⁶Hingê wî Îsa teslîmî wan kir da ku li xaçê bixin.

Îsa li xaçê tê xistin

Li ser vê yekê wan Îsa bir. ¹⁷Îsa bi xwe xaça xwe hilgirt û derket cihê ku jê re Qoqê Serî – bi Îbranî Golgota – digotin. ¹⁸Li wê derê ew bi du kesên din re li xaçê xistin. Her yek li kêlekekê, Îsa di navbera wan de bû. ¹⁹Pîlato depikek nivîsî û bi ser xaçê ve danî. Tiştê ku hatibû nivîsîn ev bû: “ÎSAYÊ NISRETÎ PADÎŞAHÊ CIHÛYAN.” ²⁰Gelek Cihûyan ev depik xwend, ji ber ku cihê ku Îsa li xaçê xistibûn nêzîkî bajêr bû û ew bi Îbranî, Latînî û Yewnanî hatibû nivîsîn. ²¹Serekên kahînên Cihûyan ji Pîlato re gotin: “Nenivîse ‘Padîşahê Cihûyan’! Lê binivîse ku ‘Vî zilamî got: Ez Padîşahê Cihûyan im’.” ²²Pîlato bersîv da: “Min çi nivîsîbe, min nivîsiye.”

²³Piştî ku leşkeran Îsa li xaçê xistin, wan kincên wî hildan, li hev kirin çar par, da ku ji her yekî re parek bikeve. Ebayê wî jî hildan. Eba ji serî heta binî hûnandî û bêdirûtin bû.

²⁴Li ser vê yekê ji hevdû re gotin: “Werin em vî nedirînin, em pişkê bavêjin, ka wê ji kê re bikeve.” Ev qewimîn, da ku nivîsîna pîroz bê cih:

“Kincên min di nav xwe de par kirin,
û ji bo ebayê min pişk avêtin.”

Hingê leşkeran tam evên ha kirin.

²⁵Li ber xaça Îsa diya wî, xaltiya wî, Meryema jina Klopas û Meryema Mejdelaî disekinîn.

²⁶Dema Îsa dît ku diya wî û şagirtê wî yê ku wî jê hez dikir li wê derê disekinîn, wî ji diya xwe re got: “Dayê! Va ye, kurê te!” ²⁷Di pey de wî ji şagirtê xwe re got: “Va ye, diya te!” Ji hingê ve vî şagirtî diya Îsa girt mala xwe.

Mirina Îsa

²⁸Piştî vê yekê êdî Îsa dizanî ku her tişt pêk hat. Ji bo ku nivîsîna pîroz were cih, wî got: “Ez tî me.” ²⁹Firaxek ji sihikê tijekirî li wê derê bû. Avgirek li nav sihikê xistî bi serê darikê gûrizê ve danîn û dirêjî devê wî kirin. ³⁰Gava ku Îsa sihik vexwar, wî got: “Temam bû;” serê xwe xwar kir û ruhê xwe da.

Gotina pêxember tê cih

³¹Ji ber ku Roja Amadekirinê bû û diviyabû roja Şemiyê laş li ser xaçê nemînin – çimkî ew Şemî rojê gelek girîng bû – Cihûyan ji Pîlato daxwaza şkandina teşkên ên xaçkirî kirin, da ku ew bîn rakirin. ³²Li ser vê yekê leşker hatin; pêşî teşkên yekî û di pey de teşkên ê din ê ku bi wî re hatibûn xaçkirin, şkandin. ³³Lê gava ku ew hatin ba Îsa û dît ku ew ji xwe miriye, wan teşkên wî neşkandin. ³⁴Lê dîsa jî ji leşkeran yekî newqa wî bi rimê qul kir û di cih de av û xwîn herikî. ³⁵Yê ku ev dît şahidî kir, da ku hûn jî baweriyê bînin. Şahidiya wî rast e û ew dizane ku ew rastiye dibêje. ³⁶Çimkî ev, ji bo ku nivîsîna pîroz were cih qewimîn:

“Tu hestiyê wî nayê şkandin”

³⁷Û dîsa nivîsîneke din e pîroz weha dibêje:

“Ewê li wî yê ku laşê wî qul kirine binihêrin.”

Veşartina Îsa

³⁸Piştî vê yekê, Ûsivê Arîmetya yê ku şagirtê Îsa bû û ji tirsê Cihûyan xwe veşartibû,

daxwaza rakirina laşê Îsa ji Pîlato kir û Pîlato destûr dayê. Li ser vê yekê Ûsiv hat û laşê Îsa rakir. ³⁹Nîkodêmo jî hat, ku cara pêşî bi şev hatibû ba Îsa, nêzîkî sed lîtirên* Romî ji tevliheviya mur û dara ûdê anî. ⁴⁰Laşê Îsa hılanîn, li gor adetên Cihûyan ên veşartina miriyan, bîhnên xweş lê kirin û bi cawên keten ew pêçan. ⁴¹Li cihê ku Îsa lê hatibû xaçkirin baxçeyek hebû û di nav baxçe de jî goreke nû hebû ku hê tu kes lê nehatibû veşartin. ⁴²Ji ber ku Roja Amadekirinê ya Cihûyan bû û gor jî nêzîk bû, Îsa li wê derê dirêj kirin.

Gora vala

20 Roja pêşî ya heftê, serê sibê zû, hê ku tarî bû Meryema Mejdelanî hat ser gorê. Wê dît ku kevir ji ber derê gorê hatiye rakirin, ²bi bazdan çû ba Şimûn-Petrûs û şagirtê din ê ku Îsa jê hez dikir û ji wan re got: “Xudan ji gorê derxistine û em nizanin ku ew danîne ku derê.”

³Li ser vê yekê Petrûs û şagirtê din derketin derve û bi aliyê gorê ve hatin. ⁴Herduyan jî bi

hev re bazdida, lê şagirtê din ji Petrûs zûtir bazdida û ew pêşî gihîşt ser gorê. ⁵Dema wî xwe xwar kir û nihêrt, dît ku cawên keten raxistî ne. Lê ew neket hindur. ⁶Hingê Şimûn-Petrûs jî li pey wî hat; ket hindurê gorê, cawên keten ên raxistî ⁷û destmala ku li serê Îsa hatibû pêçandin, dîtîn. Destmal ne li ba cawên keten bû, lê pêçayî û bi tenê li cihê din bû. ⁸Di pey de şagirtê din ê ku pêşî gihîştibû ser gorê jî ket hindur. Wî dît û bawerî anî. ⁹Çimkî hê wan nivîsîna pîroz a “Divê Îsa ji nav miriyan rabe” fêm nekiribû. ¹⁰Piştî vê yekê şagirt veşeriyên malên xwe.

Îsa xwe nîşanî Meryema Mejdelanî dide

¹¹Lê Meryem ji derve, li ber gorê sekinîbû û digiriya. Wê bi girîn xwe xwar kir û li hindurê gorê nihêrt, ¹²dît ku du milyaketên kincsipî, li cihê ku laşê Îsa lê hatibû dirêjkirin rûniştine, yek li cihê serê wî û yê din li cihê lîngên wî. ¹³Milyaketan ji wê re got: “Ya sitiyê! Tu çima digirî?” Meryemê ji wan re got: “Xudanê min rakirine û ez nizamim ew danîne ku derê.”

¹⁴Gava wê weha got, li pişt xwe zivirî û dît

ku Îsa li wê derê rawestayê. Lê wê fêm nekir ku ew Îsa ye. ¹⁵Îsa ji wê re got: “Ya sitiyê, tu çima digirî? Tu li kê digirî?” Meryemê jî got qey ku ew baxçevan e; wê ji wî re got: “Ezbenî, heke te ew rakiribe, ji min re bibêje ku te ew daniye ku derê, da ez wî ji wê derê rakim.” ¹⁶Îsa ji wê re got: “Meryem!” Meryem li wî zivirî û bi Îbranî got: “Rabbonî!” (ku bi mana ‘Mamoste’ ye).

¹⁷Îsa ji wê re got: “Bi min negire, çimkî hê ez derneketime ba Bav. Lê here ba birayên min û ji wan re bibêje. ‘Ez derdikevim ba Bavê xwe û Bavê we, ba Xwedayê xwe û ba Xwedayê we.’ ” ¹⁸Meryema Mejdolanî çû ba şagirtan û ji wan re got: “Min Xudan dît” û tiştên ku wî ji wê re gotibû ji wan re got.

Îsa xwe nîşanî şagirtên xwe dide

¹⁹Wê êvara roja pêşî ya heftê, gava şagirt ji tirsê Cihûyan di pişt deriyên girtî de civiyabûn, Îsa hat, di nav wan de sekinî û ji wan re got: “Selamet ji we re.” ²⁰Ev tişt got, destên xwe û newqa xwe nîşanî wan da. Gava ku şagirtan Xudan dît, pir şa bûn. ²¹Îsa dîsa ji

wan re got: “Aştî ji we re. Wek ku Bav ez şandim, ez jî we dişînim.” ²²Piştî ku weha peyivî pif kir wan û ji wan re got: “Ruhê* Pîroz bistînin. ²³Hûn gunehên kê efû bikin, ewê efû bibin. Hûn gunehên kê efû nekin, ewê neyên efûkirin.”

Îsa û Tûma

²⁴Tûmayê ku yek ji diwanzdehan bû û bi navê Cêwî dihat naskirin, gava ku Îsa hat, ne bi wan re bû. ²⁵Şagirtên din ji wî re gotin: “Me Xudan* dît.” Lê Tûma ji wan re got: “Heta ku ez di destên wî de cihê bizmaran nebînim, tiliyên xwe li cihên ku bizmaran qul kirine nedim û destê xwe daneyînim ser newqa wî, ez bawer nakim.”

²⁶Piştî heşt rojan, şagirtên Îsa dîsa li mal bûn û Tûma jî bi wan re bû. Derî girtî bûn, lê Îsa hat, di navbera wan de sekînî û got: “Selamet ji we re.” ²⁷Di pey de ji Tûma re got: “Tiliya xwe dirêj bike û li destên min binihêre. Destê xwe jî dirêj bike û deyne ser newqa min. Bêbaweriyê neke, bi bawerî be!”

²⁸Tûma lê vegerand û got: “Xudanê* min û

Xwedayê min!”²⁹ Îsa ji wî re got: “Ji ber ku te ez dîtîm te bawerî anî? Xwezî bi wan ên ku nedîtîne, lê baweriyê tînin!”

Armanca vê kitêbê

³⁰Bêguman Îsa li ber şagirtan hê gelek nîşaniyên din jî raber kirin ku ew di vê kitêbê de nehatine nivîsîn. ³¹Lê belê ev hatine nivîsîn, da ku hûn baweriyê bînin ku Îsa Mesîh e, Kurê Xwedê ye û bi vê baweriyê jiyana we bi navê wî hebe.

Îsa û girtina masiyan

21 Piştî van bûyeran, Îsa dîsa xwe li perê gola Teberiyayê nîşanî şagirtên xwe da. Ev bi vî awayî çêbû: ²Şimûn-Petrûs, Tûmayê ku bi navê Cêwî dihat naskirin, Natanyêlê ji Qenaya Celîlê, kurên Zebedî û du şagirtên Îsa yên din bi hev re bûn. ³Şimûn-Petrûs ji wan re got: “Ez diçim ku masiyan bigirim.” Wan jî ji wî re got: “Em jî bi te re tên.” Derketin derve, li qayixekê siwar bûn, lê wê şevê tu tişt negirtin.

⁴Beriya derketina rojê Îsa li perê golê sekinî, lê şagirtan fêm nekirin ku ew Îsa ye. ⁵Îsa ji wan re got: “Zarno, ma we masî girtine?” Wan lê vegerand û got: “Na.” ⁶Îcar Îsa ji wan re got: “Torê biavêjin aliyê rastê yê qayixê, hûnê bigirin.” Wan jî tor avêt; êdî ji pîrbûna masiyan hêza wan têrê nekir ku torê bikişînin.

⁷Hingê şagirtê ku Îsa jê hez dikir ji Petrûs re got: “Ev Xudan e!” Gava ku Şimûn-Petrûs bihîst ku ew Xudan e, wî kincê xwe li xwe kir – çimkî wî ew ji xwe kiribû – û xwe avêt golê. ⁸Şagirtên din jî tora tije masî kişandin û bi qayixê hatin nêzîk. Çimkî ji bejê ne dûr bûn, lê nêzîkî du sed gazî dûr bûn.

Îsa bi şagirtên xwe re xwarinê dixwe

⁹Gava ku ew derketin bejê, dîtin ku li wir agirê ji komurê heye; masî li ser e û nan li ber e. ¹⁰Îsa ji wan re got: “Hinek ji wan masiyên ku we niha girtine bînin.” ¹¹Şimûn-Petrûs ket qayixê û tora ku bi sed û pêncî û sê masiyên mezin tije bû kişand bejê. Bi ser ku ewqas gelek bûn jî dîsa tor neçiriya.

¹²Îsa ji wan re got: “Werin taştê bixwin.” Ji

şagirtan tu kesî newêribû ku jê bipirse: “Tu kî yî?” Çimkî wan dizanîn ku ew Xudan e. ¹³Îsa xwe nêz kir, nan hilda, da wan û bi vî awayî masî jî da wan. ¹⁴Piştî rabûna ji nav miriyan, ev cara sisiyan bû ku Îsa xwe nîşanî şagirtan dida.

Îsa û Petrûs

¹⁵Îcar piştî ku wan taştê xwar, Îsa ji Şimûn-Petrûs pirsî: “Ey Şimûnê kurê Yûhenna, ma tu ji van bêtir ji min hez dikî?” Petrûs jê re got: “Erê ya Xudan, tu dizanî ku ez ji te hez dikim.” Îsa ji wî re got: “Beroxên min biçêrîne.”

¹⁶Îsa cara diduyan ji wî re got: “Ey Şimûnê kurê Yûhenna, ma tu ji min hez dikî?” Wî ji Îsa re got: “Erê ya Xudan; tu dizanî ku ez ji te hez dikim.” Îsa jê re got: “Şivantiya miyên min bike.”

¹⁷Îsa cara sisiyan ji Petrûs pirsî: “Ey Şimûnê kurê Yûhenna, ma tu ji min hez dikî?” Li ser pirsîna Îsa ya cara sisiyan”Ma tu ji min hez dikî?” kederê Petrûs girt û got: “Ya Xudan, tu bi her tiştî dizanî; tu dizanî ku ez ji te hez dikim.” Îsa ji wî re got: “Miyên min biçêrîne.

¹⁸Bi rastî, bi rastî ez ji te re dibêjim, gava ku tu xort bûyî, te xwe girêdida û dera ku te dixwest tu diçûyiyê. Lê gava ku tu pîr bibî, tê destên xwe dirêj bikî û wê yekî din pişta te girêbide û te bibe cihê ku tu naxwazî heriyê.”

¹⁹Wî ev got, ji bo nîşan bide ku ewê bi çi cûreyê mirinê Xwedê bi rûmet bike. Piştî vê yekê wî ji Petrûs re got: “Li pey min were.”

Îsa û şagirtê jêhezkerî

²⁰Gava ku Petrûs bi şûn de vegeriya, dît ew şagirtê ku Îsa jê hez dike li pey wan tê. Ev, ew şagirt bû ku di şîva êvarê de pala xwe dabû singê Îsa û gotibû: “Ya Xudan, yê ku wê te bide dest kî ye?” ²¹Dema ku Petrûs ew dît, ji Îsa pirsî: “Ya Xudan, îcar evê bibe çi?”

²²Îsa ji wî re got: “Heke ez bixwazim ew bimîne heta ez bêm, te çi ji vê ye? Tu li pey min were!”

²³Bi vî awayî gotina ku ew şagirt namire di nav birayan de belav bû. Lê belê Îsa ji bo wî negotibû: “Ew namire;” gotibû: “Heke heta ez bêm, ez bixwazim ku ew bimîne, te çi ji vê ye?”

²⁴Yê ku ji van re şahidiyê dike û ev nivîsîne ev şagirt e. Em dizanin ku şahidiya wî rast e.

²⁵Hê gelek karên din ên ku Îsa kirine hene. Heke ev yek bi yek bihatana nivîsîn, ez dibêjim qey kitêbên ku bihatana nivîsîn wê di dinyayê de bi cih nebûna.

Fehengok

Xwendevanên delal,

ev fehengok peyvên girîng û dijwar şirove dike û mana wan dide fêmkirin. Di vê kitêbê de, çend peyvên girîng û zehmet hene. Her peyveke ku li ba wê steyrek (*) heye, di vê fehengokê de hatiye şirovekirin. Ji bilî van peyvan hinekên din jî li gor devokan hatine şirovekirin. Kevanên çarenîşk [...] ên ku di nivîsînê de derbas dibin ji bo wan peyv û gotinan in, ên ku di destnivîsînên herî kevin de nedihatî bikaranîn.

Di vê fehengokê de navên perçeyên (beşên) Kitêba Pîroz bi hejmarên serî û bi ayetan hatine nivîsandin. Mesele, di Tewratê (Peymana* Kevin) de 39 beş (kitêb) hene: Destpêkirin, Derketin, Qanûna Kahîntiyê, Hejmartin, Lêvegerandin, Zebûr, Kitêbên Pêxemberan û hwd... Di Peymana* Nû de 27 beş hene. (Bi hev re ev herdu peyman dikin 66 kitêb.) Li ser şirovekirinan hûn dikarin di van kitêban de bixwînin, lê mixabin hê hemû bi zimanê Kurdî (Kurmançî) nehatine wergerandin.

Ferhengok

aştî – haştî, sulh, silametî.

Bav (Bavê li Ezmanan) – Ev nav ji Xwedê re tê gotin. Di Kitêba Pîroz de ew qet bi mana fizîkî (cismanî) nayê fêmkirin. Lê belê ew bi mana ruhanî (sembolî) tê gotin. Çawa ku bê bav zarok çênabin, bê Xwedê jî tu tişt çênebûye. Her tişt ji Xwedê ye û wî her tişt afirandiye (xuliqandiye), Xwedê kaniya her tiştî ye (Destpêkirin 1, Karên Şandiyan 17:28-29, Îbranî 2:10). Lê belê Xwedê mirov di şiklê (sûretê) xwe de afirand (bi aqil û hiş û bîr û ruh — Destpêkirin 1:27). Ji ber vê yekê ew bi mana ruhanî (sembolî) bavê mirovan e. Û wek bav ji zarokê xwe hez dike, Xwedê hê bêtir ji mirovan hez dike. Xwedê bavê însan yê ruhanî û ezmanî ye. Ji kerema xwe di bin peyva Kurê Xwedê de bixwînin.

Bijartî (Yê Bijartî) – Mana peyva ‘Mesîh’ peyv bi peyv ‘yê rûnkirî’ ye, bi Yewnanî KRÎSTOS e (Yûhenna 1:41, Lûqa 4:18). Li gor adetê Cihûyan gava yek dibû padîşah, ew dihat rûnkirin. Ev jî dibû nişana ku ev kes bûye padîşah. Êdî yê rûnkiriyê Xwedê ew e, yê ku Xwedê hîlbijart, da ku bibe padîşah û xilas-karê milletê Îsraêl û hemû milletên dinyayê. Mana Mesîh ev e: Bijartiyê Xwedê.

Cejina Derbasbûnê – (Eyda Fishê) Ev cejin (eyd) di nav xelkê Îsraêlê de di çardehê meha Nisanê de tê kirin. Ev cejin ji ber wê yekê çêdibe, ku Xwedê qewmê Îsraêlê ji bindestiya Misriyan derxist. Hingê

Milyaketê Mirinê hemû nixuriyên Misriyan, çi insan û çi heywan kuştin. Belê ew di ser malên qewmê Îsraêl re derbas dibû û yek ji wan ne dikuşt. Ji ber vê yekê ji vê cejinê re **Cejina Derbasbûnê** tê gotin.

Cejina Holikçêkirinê – Her sal payîzê ji 15an heta 21ê meha Tişriyê ye (di navbera Îlon û Çiriyê de, yanî di navbera meha nehan û dehan de). Cihû diçûn ser rezên xwe û holik (kolik) çêdikirin û di wan de ji bo hefteyekê diman. Cihû ev yek dikirin, da ku bi bîr bînin çawa Mûsa Pêxember gelê Îsraêl ji Misirê deranî û li ser vê yekê ew çil salî di konan de man. (Qanûna Kahîntiyê 23:33-36, 39-42, Lêvegerandina Şerîetê 16:13-15.)

Cejina Nanê Şkeva – Ev cejin (eyd) li pey **Cejina Derbasbûnê** tê û ji panzdeh heta bîst û diduyê meha Nîsanê dikişîne. Ev cejin li ser xilasbûna (xilas-kirina) qewmê Îsraêlê tê çêkirin, gava qewmê Îsraêl ji bindestîya Misriyan derket û çû wî welatê ku Xwedê dabû wî. Di vê cejinê de heft rojan nanê şkeva tê xwarin. Nanê bi hevîrtirşk çêbûyî nayê xwarin.

Cejina Pirozkirina Perestgehê – Nêzîkî 167 salan beriya bûyina Îsa, Perestgeha Orşelîmê ji aliyê milletê Sûrî ve hatibû herimandin. Piştî sê salan Perestgeh û Cihû ji bin destê Sûriyan azad bûn. Ji hingê ve **Cejina Pirozkirina Perestgehê** dihat pîrozkirin. Cejinê ji 25ê meha Kislevê (meha 12an)

Ferhengok

dest pê dikir û heta 8 rojan dikişand (1 Makkabî 4:36-59; 2 Makkabî 1:9, 18, 10:1-8).

Cihûda – 1. Diwanzdeh kurên Îsraêl hebûn. Yek ji wan Cihûda bû. Her diwanzdeh kurên wî bûn diwanzdeh bavikên Îsraêlê. Navê welatê Cihûstanê ji navê Cihûda hatiye standin, ji ber ku ew bavik (êl, eşîr) li wir dijiya. 2. Bi navê Cihûda du şagirtên Îsa Mesîh hebûn. Ji van herduyan Cihûdayê Îsxeryotî xayîn derket û wî Îsa da destê yê ku dixwestin wî bikujin.

cinoyî (bi cinan ketî) – (cingirtî, bi cinaketî, bi cinan ketin, cinî, cinoqî, cinowî) Yekî ku ji aliyê cin an ruhên xerab ve tê girtin, an bindestkirin, jê re cinoyî tê gotin. Çaxê Îsa li ser erdê bû, wî gelek mirovên cinoyî azad (serbest) kirin, cin ji hindurê wan derxistin (yanî, cin ji wan girtin).

Civîn – lihevkomîna (civata) kesina ye, ku dixwazin li ser tiştêkî bi hev re bipeyivin.

çêr – sixêf, dijûn, peyvên nebaş

dehşik – ceşşik, îlik.

desthilatî – 1. hukumdarî, selahiyet, serdestî. 2. Fewet, qudret.

dûlik – ben, benikê çaroxê

Fêrisî – Di nav Cihûyan de partiyeke olperestan (dîndaran) hebû. Ev partî ya wan kesan bû, ku di nav Cihûyan de bi navê ‘Fêrisî’ hatibûn naskirin.

Endamên vê partiyê Şerîeta Mûsa (Qanûna Mûsa) qenc dizanîn. Ew dîndarên tîr (hişk) bûn. Wan bawer dikir, ku milyaket û ruh hene û mirov piştî mirinê wê careke din rabin ser xwe. Gelek rêz û tertîb, yên ku Fêrisiyan pêktanîn, di nav Cihûyan de hebûn. Gelek ji van rêz û tertîban jî ne ji Tewratê bûn.

gorî – (qurban, nedit) Gorî ew e, ku tiştek bi qurbana tiştekî din dibe.

hezkirin – hezjêkirin, hejêkirin, heskirin, hijkirin.

hînhûn – fêrbûn, elimîn, hûbûn, hobûn.

hînkirin – fêrkirin, elimandin, hûkirin.

Îblîs – Mîrê cinan.

Îsa – Mana navê Îsa bi Îbranî (zimanê Tewratê) ‘Ya Xudan, (me) xilas bike,’ an jî ‘azadbûn’ e. Îsa di Îbranî de YÊŞÛAH e.

jiyan – jîn, heyat.

kahîn – Heçî kahîn bûn, ew ji zuriyeta Harûn, birayê Mûsa Pêxember dihatin. Wan ew goriyên ku qewmê Îsraêlê dianîn, ser jêdikirin. Ew di ber qewm de li ber Xwedê disekinîn, dua û şefaet dikirin û daxwaziya Xwedê bi xelkê didan naskirin. Wan deheka (dehyeka, zikata) dexilê û hatina berê erdê Îsraêlê ji xwe re distandin. Di nav civîna mezinên (giregirên) Cihûyan de serekên kahînan jî hebûn. Serokkahîn mezinê hemû kahînan bû û berpirsiyara

Ferhengok

civîna giregiran dikir. Dema kahîntiyê heta bi hatina Îsa Mesîh kişand. Piştî hatina wî kahîntî betal bû, ji ber ku wî xwe di ber gunehên mirovan de kire gorî (qurban) û lihevhatin (aşî) xiste nav Xwedê û mirovan.

karmend – memûrê dewletê

kinîşt – Cihê civata ruhanî ya Cihûyan e. Kinîşt di her bajarê Cihûyan de hebûn. Ew ji bo xwendina Tewrat, Zebûr û Nivîsandinên Pêxemberan û ji bo perizîna (îbadeta) Cihûyan jî bûn. Gorî (qurban) li wir ne dihatin serjêkirin. Ji kerema xwe di bin peyva Perestgehê de bixwînin.

Kitêbên Piroz (Nivîsandinên / Nivîsarên Piroz) – Di dema Îsa Mesîh de ev bûn: Tewrat, Zebûr, Nivîsandinên Pêxemberan. Mizgîniya Xwedê (Încîl) piştî rabûna Îsa hat nivîsandin.

konê şahidiyê – Gava qewmê Îsraêlê ji Misirê derket, Xwedê li serê Çiyayê Sînayê ji Mûsa re got, çawa divê ku cihê perizînê (mesken / cihê rawestînê / sekinê) tevî konê şahidiyê bê çêkirin (Derketin 25). Gava çêkirin, rûmeta Xwedê (mezinahiya Xwedê) ew cih tije kir û Xwedê bi rûmeta xwe şahidî dida û dida xuyakirin ku ew bi wan re bû (Derketin 38:21). Konê şahidiyê û konê civînê (Derketin 27:21) yek bû. Qewmê Îsraêlê li wir diciviya. Silêman jî li Orşelîmê Perestgeh di cihê wê de ava kir. Di konê şahidiyê de (û di Perestgehê de jî) çend beş (qisim)

hebûn. Wekî din tiştên pîroz jî tê de bûn; mesele, sindoqa peymana Xudan (Lêvegerandin 10:8), yanî sindoqa şahidiyê (Hejmartin 4:5).

Kurê Mirov – (Kurê Însan) Bê çawa ji kitêba Daniyêl Pêxember (7:13-14) tê xuyakirin, Îsa Mesîh bi xwe ev nav li xwe kir. Ev xwebinavkirina Îsa bi rengekî nixumandî dide xuyakirin ku Îsa ye, ew Mesîhê ku gotin pê hatiye dan û ew e, yê ku Xwedê padîşahî li ser seranserê dinyayê daye dest wî. Ev xwebinavkirina wî, xwemirovkirin û rîya wî di xwenzimkîrin û ezabkişandinê de jî dide xuyakirin.

Kurê Xwedê – Ev nav ji Îsa Mesîh re tê gotin. Di Kitêba Pîroz de Kurê Xwedê qet bi mana fizîkî (cismanî) nayê fêmkirin. Lê belê Îsa Mesîh bi mana ruhanî Kurê Xwedê ye. Kurê Xwedê Peyva Xwedê ye û Peyva Xwedê bi xwe Xwedê ye. Kurê Xwedê ji Bav, ji Xwedê tê, ji berî afirandina (xuliqandina) erd û ezmanan Kur li cem Bav bû. Bav û Kur yek in, daxwaza wan jî yek e, hukumdariya Kur wek ya Bav e û Kur Bav ji mirovan re dide zanîn û eşkerekirin û Kur bi her awayî eşkerebûna Bav e. Ji kerema xwe di bin peyva Bav de bixwînin. (Metta 1:18-20, Îbrani 1:1-4, Yûhenna 1:1-5, 5:21-23, 10:30, 13:3, 14:9, 16:27-28, Lûqa 10:22.)

Lêwî – Yek ji her diwanzdeh kurên Aqûb bû (ji Aqûb re Îsraêl jî tê gotin). Lêwî bi xwe jî yek ji wan her diwanzdeh bavikên Îsraêlê bû. Mûsa Pêxember û

Ferhengok

birayê wî Harûn, herdu jî ji vî bavikî (eşîrê) bûn. Ji nav vî bavikî Xwedê Harûn û zuriyeta wî ji kahîntiyê re hiibijartin. Yê ji vî bavikî mayî alîkariya van kahînan dikirin.

lîtirek Romî – 327 gram bû. Lîtira îroyîn 1000 gram e.

mamoste – dersdar, mielim.

manna – Çaxê Xwedê gelê Îsraêl ji Misirê derxist, anî çolê. Ew der cihekî xurû-vala, bê şînayî û bê dar bû. Li wir ji bo xwarinê Xwedê manna ji ezmanan barand û da wan, çimkî xwarina wan ne bû. Her sibe manna ji jor dibarî ser erdê. Her sibe gelê Îsraêl derdiket derve, diçû, ji bo rojekê manna dicivandin û dikirin nan, dixwarin. Manna tişteki wek xwîsê xuya dibû. Libên wî girover û sipî bûn, wek tovê kişnişê. Û tama wî wek tama nanê şkevayê hingivkirî bû. (Derketin 16; Hejmartin 11:4-9). Gezoyê ku dikeve ser pelên darên mazî û darên berrû tişteki din e, ne manna ye.

Mesîh – Mesîh peyveke Îbranî ye. Mana vê peyvê bi Îbranî ev e: ‘Yê rûnkirî / yê dohn kirî’. Gava yek dibû padîşah, ew dihat rûnkirin. Ev jî dibû nîşana ku ev kes bûye padîşah. Di Mizgîniyê de Mesîh padîşahê seranserê dinyayê ye. Rûnkirina wî ji ezmanan e. Xwedê ew hilbijart û nîşan (kîş) kir, da ku mirovan ji gunehên wan xilas bike. Peyva ‘rûnkirî’ bi zimanê Yewnanî KRÎSTOS e.

mirmirîn – (pitepitkirin) bi dengê hûrik (nizim) di ber xwe de peyivîn.

mirov – meriv, însan.

Mizgînî (Mizgîniya Xwedê) – ‘Încil’ ji qurmê (ra, kok) peyva EUAGGELION ya bi zimanê Yewnanî tê. Mana wê ‘mizgînî’ ye.

noqkar – Ji Yûhennayê Noqkar re dihat gotin. Gava wî peyva Xwedê belav dikir, wî tobedar di avê de noq dikirin.

noqkirin – (imatkirin, îmadkirin, amadkirin, vaftîzkirin, babtîskirin) Gava mirov ji dil ji gunehên xwe vedigere, di avê de tê noqkirin: Tê binavkirin, yanî noqkirin û piştî ji avê tê derxistin. Eveyk dibe nîşana vegeerîn, paqijbûn û efûbûna wî ya ji gunehan.

Orşelîm (Quds) – Jê re ‘Qudsa Şerîf’ jî tê gotin. Ew bajarê Cihûyan yê herî girîng (muham) e. Perestgeha Cihûyan li wir bû. Berî 3000 sal Dawid padişah Orşelîm ji destê milletê Yebûsiyan derxist.

Padişahiya Xwedê, Padişahiya Ezmanan – (Xundîkariya Xwedê, Qiraliya Xwedê) Padişahiya Xwedê hukumdariya wî ye. Gava însan li ber Xwedê rabû (Destpêkirin 3), hingê Îblîs ew kir bindestê gunehan (Lûqa 4:5-6, 1 Korintî 2:8, 15:24-27, 2 Korintî 4:4). Lê belê Xwedê bi jîyan, mirin û rabûna Îsa Mesîh deriyê Padişahiya xwe ji însanan re vekir. Ew mirovên ku bi Mizgîniya Îsa Mesîh bawer dikin,

Ferhengok

dikevin Padişahiya Xwedê (Marqos 10:15, Metta 19:16-17, 23- 30, 6:33). Hingê Xwedê dibe Padişahê wan û ew ji bin hukumdariya Îblis û gunehan derdikevin (Kolosî 1:13). Mana Padişahiya Xwedê û Padişahiya Ezmanan yek e. Metta peyva 'Ezmanan' ji dêla 'Xwedê' ve bi kar anî, çimkî wî bêtir Mizgîniya xwe li gor devoka Cihûyan nivîsî û ne adetê Cihûyan bû, ku navê Xwedê yê pîroz pir zêde bi kar bînin. Ji ber vê yekê Cihûyan gelek caran 'Ezman' (cihê ku Xwedê lê ye) ji dêla navê Xwedê ve bi kar dianîn. Li derên ku Metta 'Padişahiya Ezmanan' nivîsî, Marqos û Lûqa 'Padişahiya Xwedê' nivîsîn (Metta 4:17 û Marqos 1:15; Metta 5:9 û Lûqa 6:20; Metta 8:11 û Lûqa 13:28).

Perestgeh – (Îbadetxane, Avayiya Îbadetê, Mabet) Perestgeh avayiya herî girîng (muhum) ya Cihûyan bû. Silêman padişah Perestgeha pêşî di bajarê Orşelîmê de ava kir. Ew li Orşelîmê tenê hebû. Qewmê Îsraêl dua û perizînên (îbadetên) xwe li wir dikirin û goriyên (qurbanên) xwe li wir ser jêdikirin. Perestgeh çar beş (qisim) bû: Hewş, Hindur, Pîrozgeh û Cihê Herî Pîroz (Pîroziya Pîroz, Pîroztirîn). Perdeyeke mezin Pîrozgeh û Cihê Herî Pîroz ji hev vediqetand. Salê carekê Serokkahîn diçû Cihê Pîroz. Wî li wir hem di ber gunehên xwe de, hem di ber gunehên qewm de gorî ser jê dikirin, dua dikir û efûbûna gunehan ji Xwedê dixwest. Gava Îsa li ser xaçê mir, ev perda pîroz di nivî re

çiriya (Lûqa 23:44-46). Di sala 70-ê de, piştî bûna Îsa Mesîh, serekê leşkerê Împêratoriya Romayê, Tîto, Perestgeh ji destê Cihûyan derxist û wêran kir. Ji hingê ve û heya roja îro Perestgeh careke din ne hatiye avakirin.

perizîn (biperize!) – îbadetkîrin, hebandina Xwedê.

Petrûs – Jê re Şimûn jî tê gotin. Ew yek ji her diwanzdeh şagirtên Îsa bû. Ew şandî bû. Mana navê Petrûs bi Yewnanî ‘kevir’ e.

peyvîn (bipeyive!) – qisekîrin, xeberdan, axaftin, ştexilîn.

peyman – (ehd) Peyman di nav du mirovan de, di nav du dewletan de, an jî di nav Xwedê û mirovan de tê girêdan. Di Kitêba Pîroz de, Xwedê çend peyman girêdan: bi Nûh re (Destpêkirin 9:1-17), bi Birahîm re (Destpêkirin 17:1-8), bi qewmê Îsraêl re (Lêvegerîna Şerîetê 29:10-15) û di dawiyê de bi wan hemûyan re yên ku baweriya xwe bi Îsa tînin. Di Kitêba Pîroz de, peyman yek alî ye; peymana ku di nav Xwedê û qewmê wî de ye, ne peymaneke di nav heval an şîrîkên wekhev de ye. Peyman ji aliyê Xwedê ve û li gor daxwaza wî bi mirovan re tê girêdan. Xwedê soz dide ku alîkariya mirovan bike, lê Xwedê jî çavnêriyê dike ku mirov emirê wî bi cih bînin.

Peymana Kevin – Tewrat. Ew şerîeta ku Xwedê dabû

Ferhengok

Mûsa ye. Ji kerema xwe di bin peyva peymanê de bixwînin.

Peymana Nû – Încîl; Peymana Nû ev e ku bi xwîna Îsa Mesîh di nav Xwedê û mirovan de hat girêdan. Ji kerema xwe di bin peyva peymanê de bixwînin.

peyv – (gotin, xeber, qise, kelam, kelîme) Di dema Îsa Mesîh de, di nav Cihûyan de, Peyv û Peyva Xwedê bi mana taybetî dihat bikaranîn. Peyv ew gotin e ku ji devê Xwedê derdikeve û her tişt bi wê afirî ye (çêbû ye). Gava Xwedê erd û ezman afirandin, wî peyva xwe got û ew bi wê çêbûn (Destpêkirin 1, Zebûr 33:6, 9, Yûhenna 1:3; Gotinên Silêman 8:22-31; Îşaya 55:11). Peyv ew gotin e ku ji devê Xwedê derdikeve û daxwaza wî pêk tîne (Zebûr 107:19-20; Yûhenna 3:16; 5:24; 6:68). Peyv jî zanîn û şehrezayîya Xwedê ye (Gotinên Silêman 8). Peyv bi xwe Xwedê ye (Yûhenna 1:1); serkaniya jiyane ye (1:4, 5:24, 26, 6:57, 68) û Peyv jî bi şexsê Îsa Mesîh bû xwîn û goşt, hat vê dinyayê (Yûhenna 1:14).

pêxember – (nebî) Ew însan bûn; Xwedê bi wan re peyivî, da ew gotina wî bigihînin mirovan.

pîroz – 1. bimbarek. 2. (miqedes, bihurtî) Mana peyva 'pîroz' li gor Kitêba Pîroz maneyeke ruhanî ye. Ew bi mana 'yê ji Xwedê re veqetandî (cuda) ye'.

qedeh – piyan, tas.

rastîparêz – heqhez, dadperwer, alînegir, mafnas

reht – (ne rihet) ‘Filan mirov reht e’, yanî dilê wî ne rihet e, ew ne di selametê de ye.

rizgarkirin (rizgarî) – xilaskirin, azadkirin.

Roja Şemiyê – (Roja Sebtê) Ji bona qewmê Îsraêlê Roja Şemiyê rojeke taybetî û pîroz e (Derketin 16:23, 20:8, 11, 31:14-15). Bi Îbranî ŞABAT e. Bi Kurmancî ‘Sebt’ ji Şabatê hatiye. Ji bona Cihûyan, Şabat navê roja heftan e û ya dawiya heftiyê ye. Înê êvarê, gava roj diçe ava, Şabat dest pê dike û heta 24 saetên din dikişîne. Li gor Tewratê (Destpêkirin 2:2-3, Derketin 20:8-11, 35:2) di roja Şabatê de kar (şixul) qet nayê kirin, ev roja rihetî û perizînê (îbadetê) ye (Qanûna Kahîntiyê 23:1-3).

Roja vejînê (Roja jinûverabûnê) – (roja qiyametê) Roja vejînê, roja ku hemû mirov wê ji mirinê rabin û li ber Xwedê û Îsa Mesîh hesabê kirinên xwe bidin.

Ruhê Pîroz – (Ruhê Miqedes, Ruhê Herî Paqij, Rûhul Qudus) Ruhê Pîroz bi xwe Ruhê Xwedê ye. Ew li vê dinyayê alîkariya mirovan dike. Ew bi ruhê wan re dipeyive, dilê wan vedike û daxwaziyên Xwedê bi wan dide naskirin.

rûmet – îzet, mezinahî.

rûnkirin – 1. (hetwankirin, dohnkirin) Li gor adeta Cihûyan gava yek dibû padîşah, ew dihat rûnkirin. Ev jî dibû nîşana ku ev kes bûye padîşah. Êdî yê

Ferhengok

rûnkiriyê Xwedê ew e, ku Xwedê hilibijart û nîşan (kifş / mor) kir, yanî Mesîh e (Lûqa 4:18). Ji kerema xwe di bin peyva Mesîh de bixwînin. 2. Xeikê hingê jî rûn, wek rûnekî (dohn, hetwan) bîhnxweş li serê mêvanên xwe dida (Lûqa 7:46, Zebûr 23:5) û laşên miriyên xwe jî pê rûn dikirin (Lûqa 23:56-24:1).

Samerî – Di çaxê padişahiya Rêhoboam (kurê Silêman, padişahê Cihûstanê) û Yêroboam (padişahê Îsraêlê) de qewmê Îsraêl ji hev veqetiya. Rêhoboam bi sê bavikên (êlên) Îsraêlê ve li bajarê Orşelîmê û di Cihûstanê de ma. Yêroboam bi neh bavikên Îsraêlê ve Samerya ji xwe re kire paytext. Bi vê, qewmê Îsraêlê bû du millet û dijminatîya hev kir. Piştî vê yekê jî padişahê Aşûriyan gelek milletê Îsraêlê ji hawirdora Sameryayê sirgûn kirin bajarên Mêdya û nav yên milletên din (2 [4] Padişah 17:1-6). Di cihê milletê Îsraêlê de padişahê Aşûriyan gelek milletên biyanî (xerîb) bi pûtên wan ve anîn û di welatê Samerya de cihwar kirin (2 [4] Padişah 18:24-40). Bi vî awayî milletê Samerya bi milletên pûtperestan re da û standin, esil û bawerîya xwe herimandin û xwe ji Tewratê dûr xistin. Îcar Samerî ew in ku ji Samerya û hawirdora wê bûn.

serhildêr – Kesê ku bi armanceke polîtîkî serî radike.

sumhul – (nard, mur, zimir) Şînayîyeke Hindistanî ye ku rûnê (dohnê) bîhnxweş jê tê derxistin.

şagirt – Yên ku hîn dibin (dielimin). Gelek şagirtên

Îsa hebûn. Diwanzdeh ji nav wan hîlbijartî bûn. Ew şandî bûn.

şandî – (qasîd, resûl) Bi zimanê Yewnanî APOSTOLOS e. Mana vê gotinê bi Kurmancî ‘yê şandî’ ye. Îsa Mesîh ji nav şagirtên xwe diwanzdeh şandî (resûl) hîlbijartin (neqandin) û şandin, da ji bona Mizgîniya Xwedê bidine mîletên dinyayê.

Şerîeta Mûsa – (Qanûna Mûsa) Şerîeta Mûsa ew şerîeta ku di Tewratê de ye. Tewrat jî pênc kitêbên Mûsa ne (Destpêkirin, Derketin, Qanûna Kahîmtiyê, Hejmartin û Lêvegerandin). Qanûn, tenbîh, emir, dîrok, tarîx û mesele di van pênc kitêban de hene. Xwedê ev Şerîet (qanûn û tenbîh) li ser çiyayê Sînayê di nav ewran de bi Mûsa da hînkirin. Carna Şerîet ji hemû kitêbên ‘Peymana Kevin’ re (Tewrat, Zebûr û Kitêbên Pêxemberan) jî tê gotin.

şerîetzan – (qanûnzan, feqe, katib, nivîskar) Ew di nav qewmê Îsraêl de li ser Şerîeta (Qanûna) Mûsa dixebitîn, Şerîet qenc dizanîn, bi destan Şerîet zêde (kopî) dikirin û xelk hîn dikirin. Wan jiyana xwe ji bo hînbûn û hînkirina Şerîetê didan û kitêb dinivîsîn. Piraniya wan ji Fêrisiyan bûn.

Şimûn – jê re Petrûs jî tê gotin. Ew yek ji her diwanzdeh şagirtên Îsa bû. Ew şandî bû.

tîravêtin – (meydan) Hingê dûrbûniya her tîravêtinekê bi qasî 185 metran bû.

Ferhengok

vejîn – rabûna ji nav miriyan, jinûverabûn, qiyamet.

xelîtîk – Peredanka çermîn e, ya ku li piştê tê girêdan.

Xudan – (Reb, Xwedî, Xweyî) Di Kitêba Pîroz de mana Xudan ‘xwedî’ (xweyî) ye. Di Kitêba Pîroz de Xudan navekî Xwedê ye û navek ji navên Îsa Mesîh e.

Yewnan – 1. milletê welatê Yewnanistan. 2. Di dema Îsa Mesîh de, Cihûyan ji hemû milletên din yên ku ne Cihû bûn re bi gelemperî ‘Yewnan’ digotin.

Yûhenna – 1. Yek ji her diwanzdeh şagirtên Îsa bû. Ew şandî bû. Wî ‘Încîla Yûhenna’ û sê name (mektûb), yên ku di Încîlê de ne, nivîsandine. 2. Yûhennayê Noqkar, zilamekî din bû. Ji kerema xwe di bin Yûhennayê Noqkar de bixwînin.

Yûhennayê Noqkar – Pêxember û gotinbêjê peyva Xwedê bû (Lûqa 1:13-17, 7:26). Tobedar di avê de noq dikirin û milletê Îsraêlê ji bona Mesîh hazir dikir (Lûqa 3:3-20, 7:27). Yûhenna berê millet dida Îsa Mesîh, da ku baweriya xwe bi wî binin.

zevî – erdê çandiniyê.

zilam – mêr, peya.

ziv – Zîvek (DRAXMÊ û DÎNARION bi Yewnanî) mîna heqê roja palekî bû.

LÊPIRSÎN

Xwendevanê hêja, ev beşê wergera Kitêba Pîroz a ku tu dixwînî li gor zimanê bingehîn (orîjînal) Yewnanî hat kirin. Armanca wergerandinê bi zimanê Kurdî, bi Kurdiyeke xweş û bedew xwendin û fêmkirina Peyva Xwedê ye.

Ji kerema xwe, heke tu bikarî bersîva van pirsên jêrîn bidî û ji bo me bişînî, emê gelek dilgeş bibin.

1. Gelo di xwendina xwe de tu rastî peyvên zehmet an dijwar hatî?

2. Gelo ayet an hevokên dijwar ên ku te fêmkirin hebûn?

3. Gelo pêşniyarên te yê li ser vê wergerê hene?

Ji bo rexne û pêşniyarên te em ji niha ve sipas dikin.

ALFABA KURDÎ

	Tîpên	Nimûne
	<u>gir</u>	<u>hûr</u>
A	a	av, aş, aştî, anîn
B	b	ba, bav, bac, bar
C	c	can, cam, cîran, cih, car
Ç	ç	çar, çav, çem, çûn
D	d	dar, diran, dîn, dev, dotmam
E	e	erzan, ez, em, encam, evîn
Ê	ê	êvar, êş, êrîş, êdî, bêr, zêr, nêr
F	f	fer, firavîn, firotin, firrîn, fen
G	g	garîs, germ, giran, gazin, gir
H	h	heval, heyv, hêvî, hawar, hilm
I	i	min, birin, kirin, mirin
Î	î	îro, îsal, în, şîr, pîr, mîr
J	j	jor, jêr, jûjî, jîn, jin, jêbir
K	k	kar, kêr, kerr, kulm, kurm
L	l	lorî, lêv, liv, lava, listik
M	m	mar, morî, mêt, maç, mizgîn, masî
N	n	nan, nav, navdar, navber, neyar, nêrî
O	o	ol, ode, don, por, kor, mor, bor
P	p	par, payiz, panî, pêxas, pêrar
Q	q	qelî, qelûn, qermiçî, qenc, qeraş
R	r	rê, rêç, rez, revîn, rabûn, rêber
S	s	sal, sar, sor, serî, serşok, sêv
Ş	ş	şor, şoreş, şîn, şop, şano, şalûr
T	t	tîr, têr, tîrêj, ta, tax, tîn
U	u	tu, gund, gur, gurmîn, gurîn

Û	û	bûk, pûk, çûk, bûyer, bûn
V	v	vala, varik, vebûn, vajî, vir, virr
W	w	welat, werîs, we, walî, werm, war
X	x	xezal, xemsar, xama, xulam, Xudan
Y	y	yar, yekîti, yekbûn, yekşem, yekcar
Z	z	zîpik, zirav, zîv, zozan, zarûk, zava

**Çimkî Xwedê ji dinyayê wusa
hez kir ku Kurê xwe yê yekta
da, da her kesê ku baweriyê bi
wî bîne helak nebe, lê jiyana wî
ya herheyî hebe.**

Yûhenna; 3:16